

Jernbane-Bladet

BIAX

HÅRDMETAL-ROTFRÆSERE

med præcisionsslibning for højeste ydelser

fortanding 2

skrubbearbejdning af stål (uhærdet), letmetaller, kobber, bronze, tin, zink og kunststoffer.

fortanding 3

standardfortanding for stål (også hærdet), stålgoods og lignende materialer.

fortanding 4

særlig velegnet til grågoods af enhver art, fremragende resultater ved rustfri materialer, manganstål, Cr-Ni-stål.

fortanding 5

for opnåelse af særlig fine overflader, for efterbearbejdning af hærdede sænkninger, bearbejdning af stål op til 65 Rc.

fortanding 6

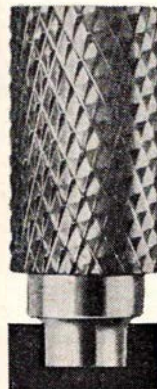
universal-fortanding til bearbejdning af alle materialer, også hærdet stål, rustfri materialer. Største spånydelser ved bedste overflade.

fortanding 2

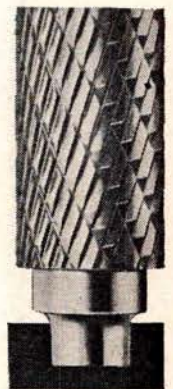
fortanding 3

fortanding 4

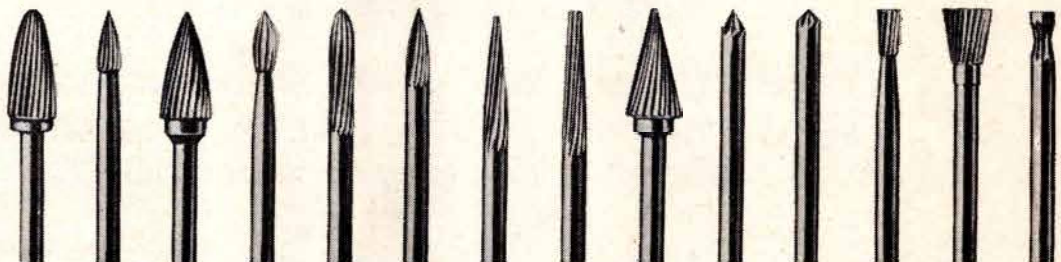

fortanding 5

fortanding 6

den rigtige fortanding for værktøjsmageren p.g.a. absolut roligt løb ved en ny gennemprøvet skæregeometri.

BAT-KON^{As}

– et begreb blandt fagfolk

H. C. ANDERSENS BOULEVARD 42
1553 KØBENHAVN V . TLF. (01) *11 18 19

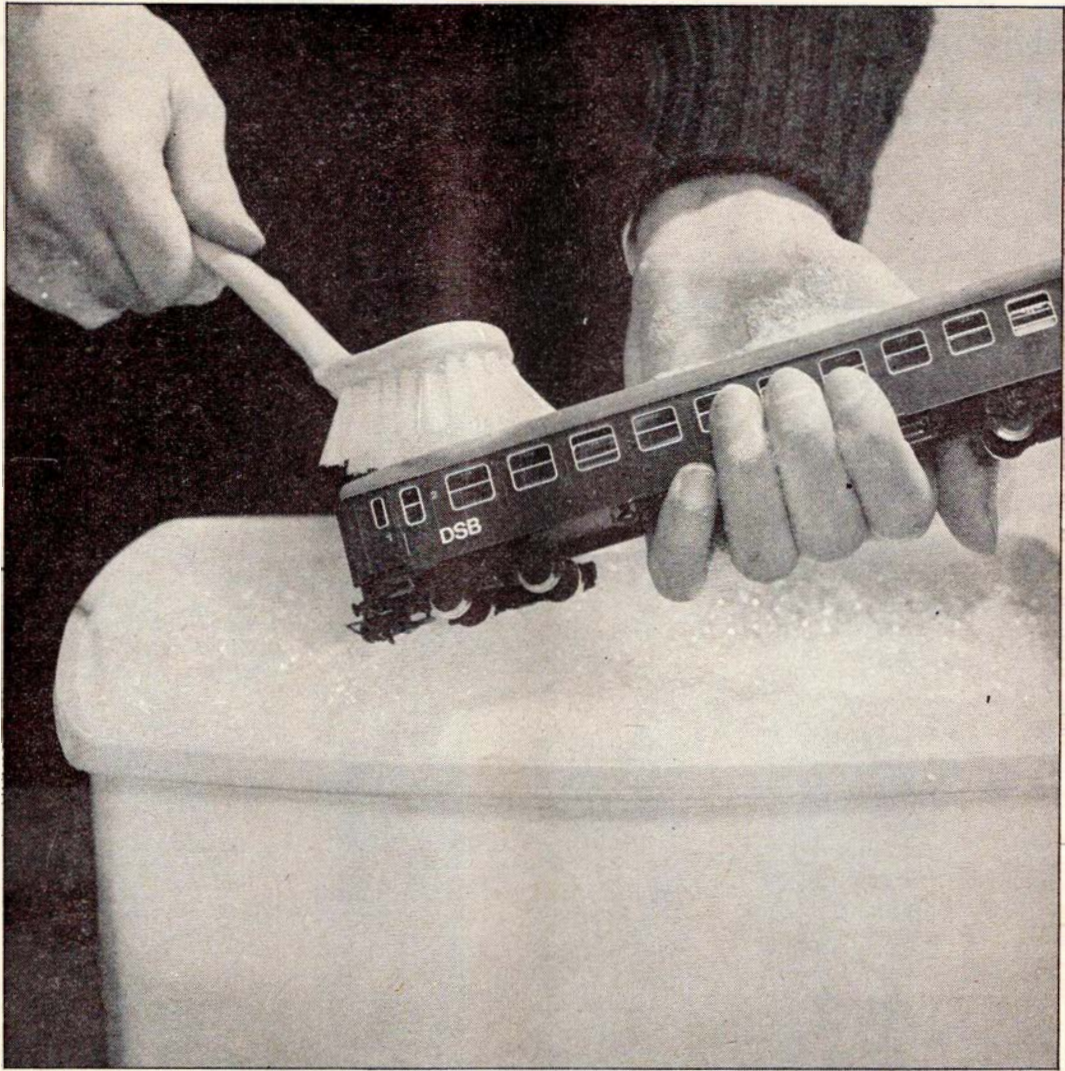

34. ÅRGANG

4

APRIL 1977

Tidsskrift for Stats- og Privatbanepersonalet

Vand og sæbe skal der til...

og støvsugere, børster, specialredskaber m.m.
Men fremfor alt friske folk, som sætter en ære i at
aflevere rene og pæne vogne til DSB
og deres kunder.

De friske folk kommer fra DDRS,
Det Danske Rengøring Selskab.

Jernbane-Bladet

Ekspedition:
Togfører V. Jonvald . Hvidovrevej 258
2650 Hvidovre
Telefon (01) 78 36 42

Redaktion:
Overtrafikassistent Tom Lauritsen
Rødby Færge (ansvarshavende)
Bopæl: Søvnæget 26, 4930 Maribo

Abonnement
28,00 kr. (inkl. moms) årlig
12 numre

Kan bestilles på postgiro 1 06 00 82
Jernbane-Bladet . 2650 Hvidovre

Medlem af
Dansk Fagpresseforening
og
International Tidsskriftsfederation

Tilsluttet Dansk Oplagskontrol

Tryk: Herfølge Bogtrykkeri . Herfølge

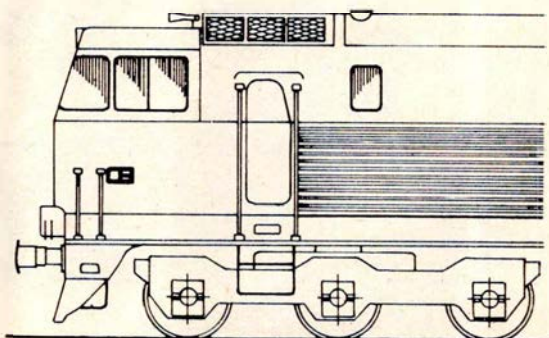
APRIL 1977

April causeri	5
Månedens emner	6
Månedens foto	7
Vi har modtaget	9
Farvel til Nørresundby Station	9
Erindres det	11
55 år gammelt entreprenør- lokomotiv genopstår	12
Laane- og Sparekassen for offentlige ansatte	12
Smalsporede Tørvebaner - 1	14
Landet rundt	19
Privatbanenyt	21
Færgenyt	21
Mødested	23
Fra klubberne	23
Dødsfald	23
Boghjørnet	25
Humørspalten	26

NÆSTE MÅNED:
Smalsporede Tørvebaner - 2. del.

FRICHS

A/S FRICHS - Søren Frichs vej
8000 Århus C
Tlf. 06 15 85 55
Telex 64373

DSB kiosker

er selvfølgelig det sted,
hvor De køber:

TOBAK
CHOKOLADE
DAGBLADE
UGEBLADE
MÅNEDSBLADE
BILLIGBØGER
PAPIRVARER
TOILETARTIKLER
FILM
m. m.

NKT

kabler og ledninger

■ **Hovedkontor:**

La Cours Vej 7,
2000 København F.
Tlf. FAsan (01 32) 70 00

■ **Jyske afdeling:**

Graham Bells Vej 21,
8200 Århus N.
Tlf. (06) 16 51 11

■ **Odense afdeling:**

Blangstedgårdsvej 11,
5100 Odense.
Tlf. (09) 12 06 43

April causeri

BESPARELSER KAN GIVE BAGSLAG

VI HAR gennem de sidste par år set flere og flere lokomotivførere og togførere være tvunget til at opgive deres arbejde på grund af vaklende helbred. Desværre er der også forekommet flere dødsfald blandt samme kategori jernbanefolk, og ofte er disse dødsfald indtruffet blandt folk i en relativ ung alder.

Årsagerne til, at personalets helbredstilstand forringes, er flere, men den væsentligste hævdes at være den mere og mere stressede arbejdsrytme, som der i stadig stigende grad gør sig gældende for det kørende personale.

DSB rationaliserer, som det vist er almindelig bekendt, og derfor skal personalet heller ikke være større, end der er behov for. Hvor stort behovet så er, det er der flere fortolkninger af. I alle tilfælde er det en kendsgerning, at det eksisterende kørende personale ikke under tjenesten har mange ledige stunder til at slappe en smule af i. Hvert minut skal udnyttes på en for DSBs økonomi bedst mulige måde. Om det så i sidste ende er den mest økonomiske måde, det kan man diskutere indtil trivialitet, uden at komme løsningen nærmere.

Før i tiden havde lokomotivføreren tjeneste på damplokomotiverne, hvilket medførte, at han var i bevægelse en stor del af tiden, bl. a. med at efterse sin maskine, om den var opsmurt korrekt o. s. v., kort sagt, der var en del fysisk arbejde forbundet med at være lokomotivfører, for ikke at tale om fyrbøderen, hvis job ofte var hårdt, fysisk slæbearbejde. Disse fysiske anstrengelser er nu i vore moderne tider næsten elimineret, således at lokomotivføreren størstedelen af sin

arbejdstid sidder i diesellokomotivets komfortable stol, der efter talrige eksperters udsagn er udformet anatomisk korrekt.

Men alligevel får lokomotivpersonalet fysiske skavanker af opholdet i konstant samme stiling i disse »rumkabiner«.

Også psykisk er samme personale i vore dage hårdt belastet. Konstant skal lokomotivføreren sidde og stirre ud gennem forruden for at se på kulørte lamper, og overser han én, kan dette betyde en katastrofe af ukendt omfang. Hvor fortidens lokomotivførere havde et signal at se efter med ofte mange kilometers afstand imellem, så står signalerne i dag næsten så tæt som gadelamper i en storby. Og ikke nok med det, men ofte er der i forbindelse med passage eller indkørsel til stationerne så mange jernbanen uvedkommende lys, f. eks. neonreklamer m. m., at det kan være svært at skelne, hvad der er signalbilleder, og hvad der er en reklame for en vaske-maskine.

Men togføreren har også fået det hårdere, trods det, at han nu ikke er øverste ansvarlige for toget, som han var det efter det gamle reglement. Især er det slemt for det personale, der må gøre tjeneste på vore mest trafikerede strækninger, nemlig i den såkaldte regionaltrafik omkring København. Konstant skal de op og ned af toget, og ved endestationen er der ofte kun nogle få minutters ophold, og ikke, som det var tilfældet tidligere, et ophold, mens »maskinen« løb omkring og evt. skulle i remise for tankning. Nu går det derimod retur med det samme, og denne konstante aktive tjeneste har allerede slidt mange »ben-tøj« op. Naturligvis er det især den

ældre generation af togpersonalet, der har måttet give op overfor nutidens hårde krav til en i alle måder effektiv tjeneste. At man så tillige på Frederikssundbanen skal døje med de nye Bno-vogne, der på mange måder er utilfredsstillende for togpersonalet, det gør ikke tjenesten mere attraktiv.

Man kan nok fra DSBs side presse personaleudnyttelsen endnu mere i vejret, men da man gør det i den hensigt at spare, så er det en dårlig metode at spare på, især for samfundet. For hvad hjælper det at spare nogle mindre beløb i en kort periode, hvis personalet så skal førtidspensioneres på grund af svigtende helbred. Det kan hverken samfundet eller den enkelte jernbanemand være tjent med.

NØRREPORT GENNEM FORYNGELSESKUR

DANMARKS eneste undergrundsstation er som bekendt den københavnske Nørreport station i »Røret« mellem København H. og Østerport. Denne mærkværdige banegård har altid været noget for sig selv, alene på grund af dens »badeværelsesvægbeklædning« med hvide fliser, som ellers kun anvendes, hvor særlige sanitære forhold gør det påkrævet.

Men Nørreport er alt andet end et sted, hvor renligheden er i højsædet. Ganske vist var motivering i fordums tid for at beklæde væggene med disse fliser vel nok deres evne til nemt at kunne rengøres. Men dette hører fortiden til. I dag – eller rettere i går – er og var Nørreport et skummelt sted, hvor snavs og smuds finder ganske fortrinlige forhold at leve under. Forholdene har ofte nok været kritiseret i pressen. Nørreport er som bekendt Danmarks største jernbanesta-

tion, hvad passagerer angår. Derfor opleves stationen også hvert år af millioner af mennesker.

Omsider synes der nu at ske forbedringer og afhjælpning af de kritiserede forhold. En væsentlig gene udover det miljømæssige har også været støjgenerne. Hvinende bremses fra kystbanetogene og samme togs accelererende diesellokomotiver har frembragt en ulidelig støj, især på S-togs perronen. Støjgenerne er allerede, omend ikke fuldstændig elimineret, så i alle tilfælde nedbragt ganske betydeligt, ved at man har muret »hullerne« i muren mellem de to perroner til. Derved høres kystbanetogene næsten ikke på S-togs perronen, men kun på Kystbaneperronen, hvor den frembragte støj til gengæld er blevet forstærket. Men planlagte beklædninger af murvæggene forventes at nedsætte også denne sidstnævnte støjgene. Ligeledes vil et nyt lydabsorberende perrontag nedsætte støjen.

Væggens beklædning i stedet for de hvide fliser rummer vide perspektiver for endelig at gøre Nørreport station til en moderne undergrundsstation, hvor det er behageligt at opholde sig. Fra udenlandske U-baner kendes gode, fortrinlige resultater, og med den rigtige planlægning skulle Danmarks hovedstad også kunne få en – kun én – moderne U-station.

Hvorledes det endelige resultat bliver, det ved ingen endnu. Men vi kan oplyse, at DSB agter at lade en anerkendt kunstner udføre udsmykningen, og at man ligeledes agter at rådføre sig med Statens Kunstfond om sagen.

Sluttelig vil stationens dårlige luft blive genstand for en undersøgelse, der skal resultere i et nyt effektivt ventilationsanlæg, som udsuger den skadelige dieselos m. m. og puster frisk luft ind i stedet.

Hvis de mange planer for stationens fornyelseskur bliver realiteter, og de bevillende myndigheder ikke hele tiden skærer af budgetterne, skulle vi inden så forfærdelig længe kunne opleve at se denne grimme ælling blive til en smuk svane.

–tl–

Månedens emner ...

Jubilæum på Øresund

DEN 12. APRIL var det 400 år siden, Kong Christian den Fjerde blev født.

En historiker med trang til at danne slutninger på spinkle grundlag vil nok kunne føre en rød tråd fra denne navnkundige danske konge og op til den dag 315 år senere, da hjuldamperen KRONPRINSESSE LOUISE gav sig til at trafikere sundet mellem Helsingør og Helsingborg.

Og faktum er det, at det den 10. marts 1977 var 85 år siden, at denne populære færgerute mellem de to sundbyer blev åbnet.

Et andet faktum er, at da det også var 10 år siden, prototypen på de nuværende moderne færger, M/F NAJADEN, indsattes på ruten. Som bekendt vendte denne og de følgende færger nedgangen i passagerantallet til fremgang.

Naturligvis skulle alt dette fejres, og DSB havde da også sat sig for, at flest mulige skulle have glæde af begivenheden.

Dette fik de, ved at overfarten denne dag var gratis. Ved landgangen udliveredes fribilletter (af hensyn til tobakssalget ombord), og restauranterne ombord bød på kaffe med wienerbrød til et symbolsk beløb, nemlig kun kr. 2,00. Til børnene var der gratis orangeade og dannebrogflag, og kioskerne havde specielle fødselsdagstilbud.

Og det var en succes. Folk maste og trængtes, mange rejste op til en halv snes gange frem og tilbage samme dag, og sjældent har omsætningen i kioskerne været så stor.

I relation til de runde tal kan det måske være på sin plads at bemærke, at M/F NAJADEN i sin tiårige levetid har sejlet næsten 14 gange rundt om jorden, hvis det skal måles efter strækningsslæng, dvs. at over ½ million km er tilbagelagt, nærmere 550.000 km eller ca. 300.000 sømil. I denne periode er befordret over 13 millioner passagerer.

Trods planer om tunnel og meget andet godt er der vist ingen tvivl om, at Øresunds travleste overfart også vil opleve at fejre sit 100 års jubilæum.

Også denne dag vil der sikkert blive gratis billetter.

Fanø-Esbjerg Færgeri til DSB den 1. maj?

ALT var klappet og klart til DSBs overtagelse af Post- og Telegrafvæsenets sidste færgerute den 1. april. Hele programmet vedrørende overdragelsesceremonien med aftagning af posthornene fra færgernes skorstene, flagudskiftningen og den formelle afholdelse af taler, ja, hele programmet var tilrettelagt til mindste detalje, da der »kom en kæk i hjulet«.

Visse formaliteter nåede ikke at blive bragt i orden, så det fastsatte tidspunkt for overdragelsen kunne overholdes. Og dette blev man tilsyneladende først klar over omkring en uge, før festligheden skulle afholdes, så der er måske ikke noget at sige til, at der i kroene mumledes noget om langsommelighed fra de statslige myndigheders side, bl.a. fra finansudvalgets, hvis konfirmation af ministerens afgørelse var sidste instans af den lange og trange vej.

Men altså, overdragelsen af Fanø-Esbjerg Færgeri blev ikke en realitet den 1. april. Mens disse linier skrives, har man fastsat den 1. maj som skærringsdato, og når De sidder med dette blad i hånden, er De formentlig betydeligt mere informeret, end vi ved redaktionens afslutning havde mulighed for at blive.

Vort »Til lykke« til DSB, som vi udbragte i marts, har fortsat gyldighed.

Farvel til Odder-Hou Banen med veteran tog

DEN 21. maj er sidste dag, hvor strækningen Odder-Hou trafikeres.

Denne dag vil der derfor blive gjort særligt meget ud af denne del af HHJ, noget som ellers aldrig har været dette stykke til del. Altid har det været »stedbarn« med de dårligste skinner, det dårligste materiel og den ringeste køreplan.

En del af årsagen hertil er den usikkerhed om banestrækningens fremtid, der i mange år har været. Baneledelsen har ikke haft mulighed for at kunne disponere ret langt frem i tiden, når amt og kommuner ikke har kunnet tage et endeligt standpunkt om banens fremtid. Derfor er investeringerne i Odder-Hou heller ikke blevet til noget

i mange år, og banen har langsomt gravet sin egen grav.

Men den sidste dag bliver det Hads-Ning Herreders Jernbanes yderste 9 km, der kommer i focus.

Sidste tog – allersidste tog – vil bestå af den leddede motorvogn HHJ M 2 og den toakslede personvogn HHJ C 27. Dette tog vil afgang umiddelbart efter det sidste ordinære tog fra Hou station, og der vil blive solgt særlige billetter på stationerne i Odder og Hou. Da pladsen er begrænset, må ordinære rejserende blive henvist til det ordinære tog.

Også på anden måde vil dagen blive markeret. HHJ M 2 og C 27 vil trafikere Houbanen med fire dobbeltture, og der bliver afgang fra Odder på tidspunkterne:

Odder afg. 09.30 – 10.45 – 13.35 – 21.55
og

Hou afg. 10.03 – 11.22 – 14.12 – 22.50

Mellem Århus og Odder vil der køre damp tog, bestående af Mariager-Handest Veteranjernbanes HV 3 og ældre personvognsmateriel. I Odder skiftes lokomotiv, så HHJ DL 12 trækker personvognene til Hou og retur til Odder.

Køreplanen for dette veterantog ser således ud:

Århus H. afg. 13.20 Hou afg. 15.30

Odder ank. 14.40 Odder ank. 15.53

Odder afg. 14.52 Odder afg. 16.15

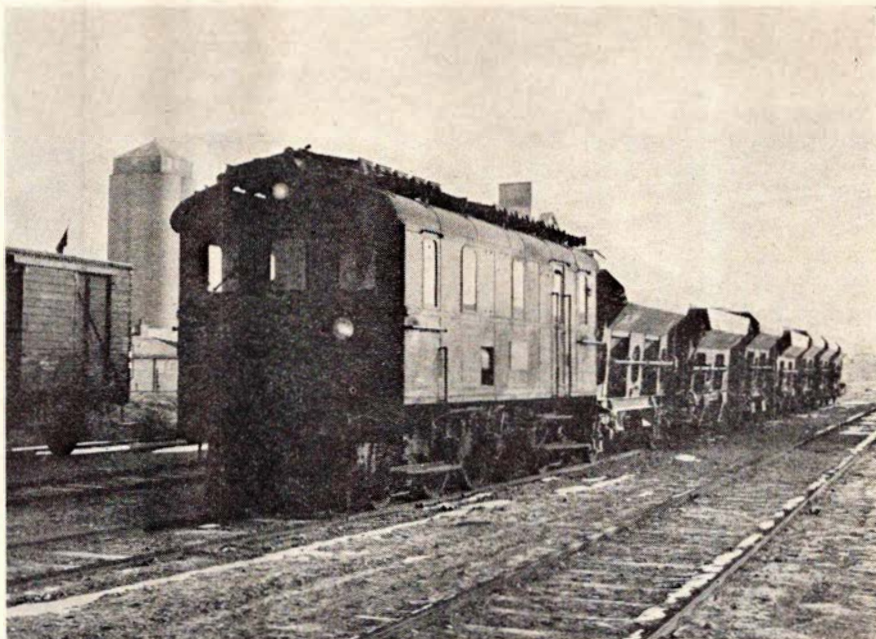
Hou ank. 15.15 ÅrhusH. ank. 17.30

Prisen for at køre med veterantog er kr. 15,00 for voksne og kr. 7,00 for børn. Denne pris gælder for returrejse til Hou, og billetterne kan købes i toget, evt. på Århus H. station, hvor man vil forsøge at oprette et særligt billet salg.

På den »dødsdømte« strækning sælger HHJ hele dagen »afskedsbilletter« til kr. 5,00 for voksne og kr. 2,00 for børn. Disse gælder til returrejse mellem Odder og Hou eller omvendt og med alle tog, såvel ordinære som særtog, dog det allersidste tog undtaget.

Og for at tage lidt af den dystre stemning væk, som en banenedlæggelse vel nok kan give anledning til, så har man allieret sig med et orkester, der vil levere lidt takt og tone.

Månedens foto

HP 15 på Hjørring Vestbanegård den 18. marts 1976

Hjørring Privatbaners nestor

I sidste måned bragte vi et billede af Hjørring Privatbaners nye »flagskib«, THYSSEN-HENSCHEL lokomotivet HP 16. Denne gang vil vi til gengæld vise Dem samme baneselskabs ældste diesellokomotiv, HP 15, bygget af A/S FRICHS i Århus i 1936 som denne fabriks nummer 251.

Trods alderen er HP 15 det sidst erhvervede lokomotiv til HP indtil nr. 16 ankom. Det skyldes, at det indtil 1970 tilhørte den nu likviderede Aalborg-Hvalpsund Bane, hvor det hed AHB ML 3202.

HP 15 var indtil nr. 16s ankomst reserverlokomotiv for banens MaK-loko-

motiv HP 13 fra 1958. Det anvendtes derfor sjældent, og fremover bliver anvendelsen endnu mere begrænset, nu hvor HP har to moderne lokomotiver til at bestride den stigende godstrafik. Dets skæbne synes derfor uvis, idet det trods nok så fin vedligeholdelse ikke kan skjules, at køretøjet har mere end 40 års aktiv tjeneste bag sig.

Billedet viser HP 15 en solskinsrig forårsdag i 1976, hvor lokomotivet anvendtes til at bringe ballast ud på den 18 km lange strækning til Hirtshals.

Manden på stedet til at indfange situationen var Erik Kjærgaard, Hjørring.

Der er således lagt op til den helt store pompøse afslutning på denne banestrækning 93-årige levnedforløb.

Skynd jer, kom, om føje år, banen som en vej består...

-1-

C. STEINMETZ & SØN

Blikkenslager – sanitet – skiffer
bygningsarbejde

Udfører arbejder for DSB

Lindegårdsvej 37 · Charlottenlund

Telefon ORdrup 704

Martinus Schmidt

Exam. tandtekniker

Mariendalsvej 12 C – København

Telefon FAsan 880 – FAsan 839

Overenskomst med sygesikringen

Medlem af Landsforeningen

damm's
radio

ALBERTSLUND

64 70 88

Service: 64 79 52

Her gør vi holdt

HUMLUM KRO

Hvor godtfolk er kommer godtfolk til
Telefon (07) 86 11 03

Her får De rigtig kromad – Frisklavet smørrebrød – Kaffe m/ hjemmebag – Selskaber indtil 100 kuverter i hyggelige lokaler. – Venlig hilsen Lillian og Peter

Lad os tage besværet, når De fester
GEDSTED KRO

Telefon (08) 64 50 03

Her får De rigtig kromad og frisklavet kaffe m/ hjemmebag i hyggelige lokaler. Selskaber indtil 200 kuverter modt. gerne. Ring og få et godt tilbud.
Venlig hilsen de nye værter
Ulla, Leif og Ewald

Et besøg værd

HOTEL VEST

Jernbanegade 2 . Lem . (07) 34 10 03

Er De to eller flere, så slap af og spis i vore hyggelige lokaler. – Selskaber modtages gerne – ring og få et godt tilbud.

Med venlig hilsen Ingrid og Erik

Lad os tage besværet til Deres fester
RØDDING FORSAMLINGSHUS

Telefon (06) 65 10 54

Fester af enhver art – med smukt pynkede borde og veltillavet mad. – Husk vor diner-transportable. – Ring og få et godt tilbud – indtil 300 kuverter.

Venlig hilsen Grete og Poul

Skal festen være vellykket –
lad os arrangere Deres fester

HAMLETS KRO

mellem Grenå og Randers

God kromad – Hyggelige værelser – Selskabslokaler – Diner transportable
ring tlf. (06) 49 44 10

– og få et godt tilbud

Selskaber indtil 130 kuverter

Venlig hilsen fru Bak

Lad os tage besværet –
hold Deres fester på

GJERN HOTEL

Tlf. (06) 87 54 55

Her får De god hjemmelavet mad
Selskaber modtages gerne indtil
ca. 125 kuverter
Ring og få et godt tilbud

Lad os tage besværet

DINER TRANSPORTABLE

CENTRALHOTELLET

Havndal . Tlf. (06) 47 00 99

hvor maden er i topklasse – store og små selskaber modtages i vore hyggelige selskabslokaler.
Lissy og Birthe

Lad Deres søndagsture gå til Alrø –
en skøn udsigt og natur – og slap af på

CAFE ALRØ

Tlf. (06) 55 13 58

Her får De dejlig kaffe m. hjemmebag
Stegte ål med stuvende kartofler
(hvis De bestiller senest dagen før)
Velkommen til Café Alrø – Inga & Arne

Et besøg værd

KOLIND KRO

Bredgade 49 . Kolind . Tlf. 39 12 24

Her får De dejlig veltillavet mad, som vor mor lavede den, i vor hyggelige krostue. – Selskaber indtil 30 kuverter modtages gerne.

Venlig hilsen Grete og Bent

Lad turen gå til

HAVNDAL KRO

Havndal – Tlf. (06) 47 00 31

Her får De god mad og venlig betjening – Selskaber og udflugter modtages gerne – Ring og få et godt tilbud.
Venlig hilsen KITTE OG CARL PETER

Lad Deres ture og udflugter gå til

HVALPSUND KRO

Tlf. (08) 63 80 44

Her får De veltillavet kromad –
Frisklavet kaffe med hjemmebag
Selskaber modtages – Ring og få et godt tilbud. – Med venlig hilsen
LAJLA KNUDSEN

Lad os tage besværet –
skal De have fest derhjemme eller i
forsamlingshus leverer vi gerne maden

ILSKOV KRO

Husk vore ålegilder – med efterfølgende dans. Selskaber modtages gerne. Husk at bestille bord.

Tlf. (07) 14 50 30

Hilsen Eddy

Stedet hvor man kommer igen

GRAND HOTEL

Adelgade . Hobro . tlf. (08) 52 11 99

Et godt madsted med mange specialiteter. Selskaber modtages gerne – få et godt tilbud.

Besøg Klosterkroen . Med venlig hilsen
Signe og Birger Tranekær

Et besøg værd

NIELS BUGGES KRO

Dollerup v/ Viborg – Tlf. (06) 63 80 11

En kro i særklasse i den skønne natur.
Altid lækre veltillavede retter.
Se vort righoldige spisekort
Selskaber modtages
Venlig hilsen og på gensyn
HANNE

Et besøg værd

MOTEL ANS

»ANS BETTE KRO«

mellem Århus og Viborg

Østergade 32 . Ans . tlf. (06) 87 01 33

Det gode madsted i hyggelige omgivelser – lad os tage besværet med Deres fester – Ring og få et godt tilbud. Nyt værtspar) Med venlig hilsen
Ruth og Torben Hansen

Stedet, hvor man kommer igen ...

GALTEN HOTEL

mellem Århus og Silkeborg

Telefon (06) 94 30 18

Kom ind og hyg Dem i vore hyggelige og nyrestaurerede lokaler – lad os tage besværet til Deres fester – selskaber modtages gerne – ring og få et godt tilbud – ny vært

LEIF ANDERSEN

VI HAR MODTAGET

Mange museumslokomotiver bevares

I relation til læserbrevet angående jernbanemuseet i februar og vor omtale af museet i marts har vi modtaget følgende kommentar fra DSB:

Museuminspektør

W. E. Dancker-Jensen svarer:

Så meget »ophuggeri«, som indlægget giver udtryk for, er der nu ikke tale om.

Det er rigtigt, at N 207 nu er udbudt til salg.

Den har været hensat i en del år, og som De selv skriver, den er ikke typisk dansk og må nu vige pladsen for andet, mere bevaringsværdigt materiel. Desuden er der andre lande, hvor man har bevaret lokomotiver af type »50«.

Det er desværre ikke muligt at gemme alt det historiske materiel; det må overvejes og udvælges.

PR 908 har også været hensat i en årrække, og der er ikke taget nogen beslutning om ændring af dette forhold.

Og endelig er der absolut ikke tale om at ophugge hverken PR 908 eller F 428, der begge hører til museumsmaskinerne og en dag kommer på udstillingen i Odense.

Det er netop hensigten med museets mange lokomotiver og vogne, at de efterhånden skal udstilles, når de er sat i pæn stand. Det samme gælder forøvrigt også det motormateriel, De nævner, men det er ikke overkommeligt at istandsætte alt på én gang.

Jernbanemuseet råder over meget forskelligt materiel, som er bevaret for eftertiden, idet der fra DSBs ledelse vises stor forståelse for museets og jernbanernes historie.

Af D-maskiner har museet 2 stk. Nr. 802, som står i Odense og Nr. 871, der er i meget fin stand og har remiseplads i Viborg.

Endvidere er der endnu 2 køreklare D-maskiner tilbage, Nr. 825 og Nr. 826, og disse er i jernbaneklubbers vare-tægt, og i forvejen udfører jernbaneklubberne et meget stort arbejde med bevaringen af historisk jernbanemateriel.

I øvrigt kan der henvises til DSB bladet nr. 10 1976, hvor jernbanemuseets materiel også er til debat.

Og til slut kan det oplyses, at jernbanemuseet i Gävle og også jernbanemuseet i Hamar er besøgt indtil flere gange.

Farvel til Nørresundby station

NØRRESUNDBY station skal lukkes og i publikumsmæssig henseende nedrykkes til trinbræt. Lukningen af stationen har været planlagt længe, da der i gennemsnit sælges under 5 billetter om dagen; men lukningen blev aktuel, da stationsforstander S. C. Christensen døde omkring årsskiftet.

Nørresundby station blev åbnet samtidig med starten på Vendsysselbanen fra Ålborg til Frederikshavn i 1871, og den nuværende stationsbygning er præcis 70 år gammel. I forbindelse med stationens 100 års jubilæum forudsagde stationsforstander S. C. Christensen, at der næppe ville gå mange år, før »hans« station var overflødig.

»Udviklingen for Nørresundby station har været tydelig i mange år. Den må først og fremmest tilskrives stationens placering på et sted, hvor den ikke har haft mulighed for at blive et centralt led i byens liv«, sagde stationsforstanderen i et interview ved jubilæet.

Allerede i 1902 – da stationen blot var et beskedent træskur, som var flyttet herop fra Fredericia – skrev en Ålborgavis følgende:

»Stationen er bygget i hin Tid, da Befolkningen nærrede den samme Rædsel for Jernbanerne, som vore Dage viser overfor Jernbanens nyopdukkede Konkurrent, Automobilet. Kommunen ville ikke for nogen Pris have det Djævelskab ind i Byen, og saa blev Stationen lagt i Lindholm for at have den paa passende Afstand. Men Sundbynit-terne lægger langt lettere Vejen over Pontonbroen til Aalborg Banegaard end vesterpaa til deres egen Station i Lindholm, naar de skal rejse med Toget sydpaa.«

75 år senere viser det sig, at synspunktet var rigtigt...

(fra Aalborg Stiftstidende
den 28. januar 1977)
OLJ/Erik Kjærgaard

HER GØR VI HOLDT

En kro i særklasse

»PIGERNES KRO«

Sdr. Onsild (Viborg-Hobro landevej)
Tlf. (08) 54 40 52

Her er maden i topklasse – vi holder gerne Deres fester i vore hyggelige og venlige lokaler. – Nyt værtspar med gamle traditioner. – Venlig hilsen
Ketty og Arne Pedersen

Lad os tage besværet til Deres fester

H. C. ANDERSENS HUS

Langgade 39 . Vivild . tlf. (06) 48 60 40

Besøg vor hyggelige restaurant - Selskaber indtil 200 kuverter modtages gerne. – Husk vor diner transportable.

– Ring og få et godt tilbud.

Med venlig hilsen
Marian og Leif

Vær gæst ved Deres egne fester – vi tar' besværet

KRAGELUND KRO

Kragelund . Tlf. (06) 86 70 13

Veltillavet mad – festlige dækkede borde med fin betjening – selskaber indtil 50 kuverter – og vi sender også gerne ud af huset.

Ring og få et godt tilbud
Med venlig hilsen Ellis Lysdal

Stedet, hvor man kommer igen

KNUDSTRUP KRO

Telefon (06) 88 00 18

Udflugter – firmafester – privatfester holder vi gerne for Dem – med god mad i hyggelige omgivelser og fin betjening – altid en lækker søndagsmiddag

Indtil 300 kuverter
Med venlig hilsen Ester Sloth

ARWA STORE **أروى**
ROSENKRANTZGADE 19
8000 ÅRHUS C
DENMARK
TLF. (06) 19 24 73

Horsens

Kør Ind til

SHELL SERVICE

Allégade 63-65 . Horsens . (05) 62 99 85
Benzin . Olie . Smøring (husk vor servi-
shell) . Bilreparation med garanti .
Besøg vor velassorterede kiosk . Tank
og kiosk åben alle ugens dage kl. 6-24.
Værksted mandag til fredag 8-17

Gå til fagmanden

Blumersgade's Autoværksted

v/ Erlk Lissner
Blumersgade 2 . Horsens
tlf. (05) 62 33 66, priv. 62 99 77
Alt i autøreparationer
Reel behandling og rimelige priser

Køb børnetøj i specialforretningen -
her er udvalget størst - gå i

»BUKSETROLD«

Hestedamsgade 16 . Horsens
Tlf. (05) 62 16 78
Modetøj til børn

Hvor etatens og andet godtfolk mødes

Restaurant »JYDEPOTTEN«

Smedegade 63 . Horsens . tlf. 62 38 57

Kig Ind og hyg Dem med et stykke mad
eller en drink. - Lad »JYDEPOTTEN«
være Deres fristed.
Med venlig hilsen
DINA JØRGENSEN

Kør ind til

GULF EXPRES BENZIN

Sønderbrogade 54 . Horsens
Tlf. (05) 62 20 30

Benzin - Olie
Husk vor velassorterede kiosk
Døgnåben - spar penge - tank selv

Vi handler i

CHRISTIANSSENS BLOMSTERFORRETNING

v/ Birgit Juhl Nielsen
Stevedorevej 20 . Bækkelund . Horsens
Tlf. (05) 62 30 43

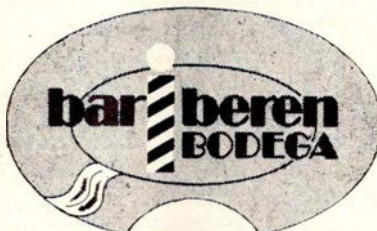
Alt i årstidens blomster og planter -
grøntsager og sydfrugter - kranse -
sammenplantninger - fikse brudebuket-
ter - visitbuketter. - Med venlig hilsen
Birgit Juhl Nielsen

EBBE IVERSEN

Tandlæge

Borgergade 24 . Horsens . (05) 62 53 63

Skanderborg

Møllegade 96 06-52 13 31

SKANDERBORG

- hvor godtfolk mødes

Husk vor velassorterede døgnkiosk

TANDLÆGE

Hans Leganger Jørgensen

Mindet 3 - Skanderborg

Tlf. (06) 52 04 18

Konsultation kl. 9-17

Statens folk og andet godtfolk
mødes på

BLYMATROSEN

Adelgade 109 - Skanderborg

Tlf. 52 28 22

Vi kræser for Dem med noget godt og
lækkert - et godt spisested i to etager
Lad BLYMATROSEN blive Deres fristed

Gå hellere straks i

KRONBORG SKO

Vi har altid skoen, der passer

Adelgade 76 . Skanderborg

Telefon (06) 52 02 24

Tag noget lækkert med hjem fra

»SOFT ICE«

Mindet 5 . Skanderborg . (06) 52 07 36

Alt i konfekturer - chokolade - bolcher
- fine gaveæsker i alle prislæg
Husk vor lækre dessert-is og Soft Ice
Altid friske varer

Silkeborg

Vær fiks og moderigtigt klædt i
»SYSSER« PIGETØJ

Søndergade 19 . Silkeborg
Tlf. (06) 81 19 19

Her finder De et stort udvalg i pigetøj
fra 4-16 år. - Frakker - fritidstøj -
jumper m.m. - Kig ind, vi hjælper Dem
gerne med god vejledning

Moderne hårpleje

EVA

Moderne salon for moderne hårpleje
Den helt rigtige klipning

De sidste nye frisurer

De bedste præparater. Moderate priser
Velkommen til

Mågevej 3 . Silkeborg . tlf. 81 01 16

SILKEBORG SPAREKASSE

Tlf. (06) 82 52 66 . Postgiro 3 00 78 63

Mandag, tirsdag, onsdag 9.30-16.00

Torsdag 9.30-17.00

Fredag 9.30-18.00

Etatens folk handler hos

GARDIN-EKSPERTEN

Nygade 1 . Silkeborg . tlf. (06) 82 41 55

Køb Deres gardiner i specialforretning
- der er udvalget størst. - Vi hjælper

Dem gerne med råd og vejledning -
kom ind og få en gardinsnak.

Venlig hilsen Carsten Husted

Hvor godtfolk er kommer godtfolk til

BODEGA

»LYSPUNKTET«

Frederiksborggade 4 . Silkeborg

Tlf. 82 05 91

Kom ind og slap af over et lille glas -
her er hygge

Venlig hilsen Lisa

LYSBRO ESSO

v/ Hugo Christensen

Vestre Ringvej 24 . 8600 Silkeborg

Tlf. (06) 82 79 62

Benzin - Olie - Autoreparation
Karosseriarbejde - Styretøj - Bremsler

ERINDRES DET . . .

For 50 år siden . . . april 1927

Den 15. maj træder sommerkøreplanen i kraft. På Kystbanen indsættes 5 af de nye store S-maskiner, hvilket formindsker køretiden til Helsingør med 8-12 min. På Nordbanen skal de store loko også benyttes, og her vil man være 5 min. tidligere i Holte end i dag.

—0—

Den 11. ds. forelægger trafikminister Stensballe lønningssudvalget forslag til nye tjenestetidsregler for Statsbanerne. Forslaget gør det muligt at afskedige 14-1500 ansatte.

—0—

Under prøvesejlads med den nye Hvalpsundfærge den 11. ds. mistede færgens fører styret over færgen, hvorved den påsejlede færgelejet, og der opstod en del mindre skader. Uheldet blev betragtet som hændeligt.

—0—

Ved ilandsætningen af den kongelige salonvogn den 12. ds. fra færgen i Nyborg afsporede vognen, hvorved kon-

geparret, der var undervejs til Skagen, blev nogle timer forsinkede.

—0—

Tjenestemændene ved privatbanerne danner en ny organisation, »Privatbanetjenestemændenes Centralorganisation«.

—0—

For 25 år siden . . . april 1952

Ved Gislinge st. påkørte skinnebus-sen fra Nykøbing den 7. ds. en traktor, hvis fører blev så alvorligt kvæstet, at han få dage efter uheldet døde af sine kvæstelser. Skinnebussen afsporede og blev stærkt beskadiget.

—0—

Da Juelsmindebanelens motortog den 11. ds. på Stenderup st. skulle krydse et godstog, kørte motortog, hvis fører ikke havde set efter signalet, ind på stationen og mod det holdende tog. 7 rejsende fik lettere kvæstelser ved uheldet, og motorvognen blev meget stærkt beskadiget.

—0—

Der skete i marts måned påkørsler af ikke mindre end 7 biler i de med

blinklys og bomme afmærkede jernbaneoverskæringer landet over, og kun i et enkelt tilfælde kom der ikke personer til skade.

—0—

Hvalpsundbanen. På banens generalforsamling blev der fra flere sider fremsat ønsker om, at bestyrelsen allerede nu begyndte at arbejde på, at station overtager banen, når garantiperioden udløber i 1960. Det oplyses, at det nu er 25 år siden, at man startede Hvalpsundfærgen på det grundlag, at der kom en togforbindelse videre vestpå over Salling. Det er ikke sket endnu 25 år efter, og nu har man i 5 år arbejdet på en busrute, der heller ikke er blevet til noget endnu.

—0—

Hammelbanens jubilæum. Det blev en meget stor overraskelse for banen at modtage den meget store hyldelse på jubilæumsdagen. Det strømmede ind med gaver og blomster, så kontorerne lignede drivhuse. Banens jubilæumstog fra Århus til Hammel blev modtaget med megen stor opmærksomhed og vajende flag langs hele strækningen.

LUBCKE

LAVVOLT
TRANSFORMERE
til alle formål

JERNBANE ALLE 43
2720 VANLØSE
TLF. (01) 7433 22

6
12
24
32
42
65

VOLT

Ⓢ-mærkede

forlang katalog

66

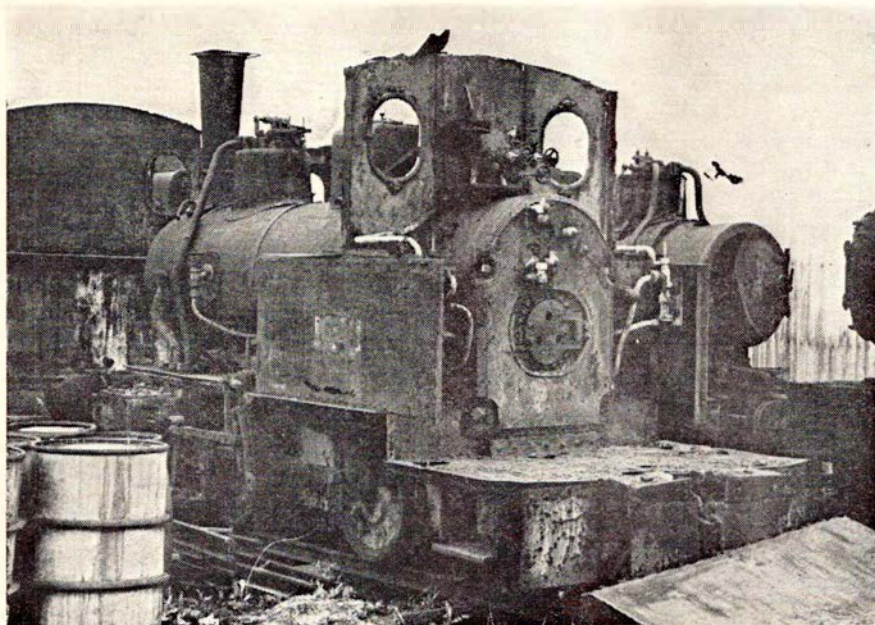
Den bløde, runde Faxe Fad-smag, der aldrig kan efterlignes.

**-det festlige
pilsnerstærke fadøl**

55 år gammelt smalsporet entreprenørlokomotiv genopstår

Sådan så nr. 17.819 ud, inden Lars Andersen begyndte restaureringen.

Foto: Lars Andersen.

De, der for få år siden så entreprenør Hoffmans materielplads i Brabrand, og de der anbragte rester af 6 stk. 785 mm lokomotiver, ville have forsværet, at de nogensinde igen ville blive til rigtige »levende« damplokomotiver. Denne skæbne overgår også kun ét af lokomotiverne, nemlig Henschel-loko nr. 17819, bygget i 1921, og dette kun takket være en lokomotiventusiast med et stædigt ønske om at få sit eget damplokomotiv.

Lars Andersen var i 1972-73 en jævnlig gæst ved Hoffmans gamle lokomotiver, og til sidst – måske for at få fred – fik han lov at vælge sig det bedste mod at fjerne det. De resterende blev ikke længe derefter ophugget, men 17819 blev anbragt nær L.A.'s bopæl, og en restaurering kunne så småt begynde.

Dette arbejde er nu såvidt fremskredet, at lokomotivets undervogn er klar og kedlen klar til at få ivalset nye kedelrør. Udgiften til disse, omkring 2500 kr., har STØTTEFORENINGEN DANSKE DAMPVENNER ønsket at hjælpe med og har derfor tilsendt L.A. dette beløb i anerkendelse af det store arbejde han udfører på det gamle lokomotiv.

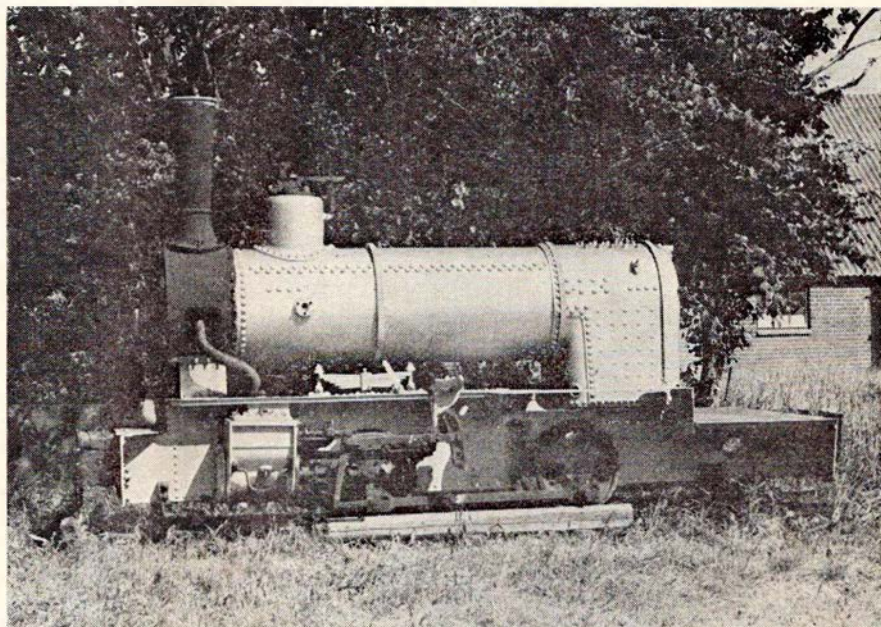
Lok. 17819, der er et standard-entreprenørlokomotiv 0-B-0 koblet med tjenestevægt ca. 8 t. og en hedeblade på

19,8 m, har en lang og broget historie bag sig. I 1921-25 kørte det ved anlægget af DSBs dobbeltspor til Hillerød, solgtes i 1926 til entreprenør N. C. Monberg, der igen solgte lokomotivet i 1940. Under krigen var det med ved bygningen af Bogødæmningen, kom i 1945 til Eistrup og kørte i brunkulsle-

jerne til omkring 1950. I 1954 blev det hensat i Brabrand, og her henstod det sammen med andre udtjente lokomotiver i henved 20 år.

Nu er 17819, som det ses af billederne, kommet i gode hænder, men som det også ses, er det et enormt restaureringsarbejde, L. A. har givet sig i kast med. De rustne stumper af førerhuset kan f.eks. kun bruges til at opmåle de nye plader efter, kulkassen i venstre side ligeledes. Alt armatur, rør, haner, ventiler, gangtøj og bremser er eller skal afmonteres og gøres i stand, inden det atter kan samles og monteres. Meget må nylaves, men kedlen viste sig at være i relativ god stand og kan godkendes til 12 atm. kedeltryk. Endnu vil der nok gå et par år, inden det gamle lokomotiv kan fyres op og »røre sig« på de 5 m spor, det står på. Hvor det til sin tid skal køre, har Lars Andersen ikke spekuleret på endnu – først og fremmest skulle lokomotivet reddes fra skærebænderne, så restaureres, og så er han iøvrigt ved at tage kedelpassercertifikat, så han en dag kan blive sin egen lokofører!

Hvis flere udviste samme entusiasme og energi ville meget se anderledes ud ved danske veteranbaner. L. A. har fortjent støtten fra Støtteforeningen Danske Dampvenner.

Og sådan så samme lokomotiv ud, efter at en stor del af restaureringen med nænsom hånd var tilendebragt. Undervogn og kedel næsten klar, men førerhuset må nylaves.

Foto: Lars Andersen.

Laane- og Sparekassen for offentligt ansatte

Laane- og Sparekassen for offentligt ansatte har afholdt repræsentantskabsmøde, og her fremkom en del interessante oplysninger om sparekassens virke i det forløbne år.

Naturligvis er det primære i Sparekassen den økonomiske side af sagen, og det omtaltes, at i 1976 havde man øget indlånene med 20 pct., nemlig 30 mio. kr., mens udlånene på grund af udlånsloftet kun var øget med 7 mio. kr. Indlån og udlån udgjorde 180 mio. kr., henholdsvis 111 mio. kr.

Sparekassen havde, siden en aftale mellem Nationalbanken, Sparekasseforeningen og Bankforeningen i 1970 blev truffet vedr. udlånsloftet, haft en indlånstigning, der er procentvis dobbelt så stor som gennemsnittet af danske sparekasser. Dette giver problemer, idet loven kræver, at egenkapitalen, som er 11,3 mio. kr., skal udgøre 8 procent af forpligtelserne, dvs. indlånene. Da denne kun p.t. udgør 5,6 pct., mangler der altså betydelige beløb i at nå den krævede andel. Sparekassen har frist til udgangen af 1980 til at få dette bragt i orden, så foreløbig er der altså tid at løbe på. Ændres loven inden 1980 ikke, må man ty til en tegning af yderligere garantikapital eller ansvarlig indskudskapital.

De offentligt ansattes egen sparekasse har afdelinger i København, Århus og Hjørring, men en udbygning af nettet af filialer er i tankerne.

Det blev ved repræsentantskabsmødet fremhævet, at Sparekassen ikke ønskede at deltage i den krig om kappingen af kommunernes bloktilskud, der har været ført fra visse sider, idet den erfaringsmæssigt gav anledning til stigninger i udlånsrenten for at kunne finansieres.

Sparekassens bestyrelse kom ved nyvalg til at tælle bl.a. CO Is formand Børge Aanæs samt Jernbaneforeningens formand Keld K. Jensen.

Værd at vide

Mellem Hedehusene og Roskilde er der bygget en ny bro over Vestbanen, der tilsyneladende ikke har nogen vejforbindelse mod nord.

Broen er et led i en ny forbindelsesvej, der bl.a. skal tage en kommende trafik på ca. 1200 tankvogne daglig fra det nye oliedepot »VEST«.

- hele Danmark
til bords...
DSB restauranter.

Ligegyldigt
hvor du er i Danmark,
er der altid en af de hyggelige
DSB restauranter i nærheden.

Vi er kendte for god mad til rimelige
priser - og så skal du ikke
vente på den, for vi er også kendte
for vores kvikke servering.

Også i togene møder du os - slap af
og nyd en forfriskning, det sørger
DSB togservice for.

Alt i alt - vi har gjort en masse
for at gøre din rejse til en
oplevelse på den kulinariske
front.

- Ikke på rejsen...

DSB restauranter/DSB togservice
- altid i nærheden.

Smalsporede tørvebaner - I

Tekst og fotos SAG

Den almindelige, den generelle smalsportransport er ikke mere, hvad den har været.

Denne æra nærmer sig sin afslutning, og vil vel kun blive bevaret de ganske enkelte steder, hvor specielle formål medfører, at det er lønsomt at anvende spor.

F.eks. er ganske nye fabrikshaller hos Midtjydsk Leca-Beton i Højslev sporudrustet – transport af tunge og lange dragere. Ligeså hos Gasbetonfabrikken i Ølsted, hvor det er flydende støbematerialer, der kan sportransporteres.

Men generelt hører det fortiden til, fra sidst i forrige århundrede og et halvt århundrede frem for nu at tage det i meget store træk. Der kunne nævnes et utal af eksempler, fra det lille Bur-Linde transportspor (grovvareforretning), til f.eks. de vidtstrakte 3 sporvidder hos Superfos, Amager.

Roebaner, mergelbaner, tørvebaner o. s. v.

Disse sidste arter er enklaverne, de samlede store grupper af sporanlæg, hvoraf de 2 førstnævnte tidligere har fået deres tribut, er beskrevet på i hvert fald nogenlunde tilbundsående facon.

Men tørvebanerne, dem skylder vi egentlig en nekrolog, et eftermæle.

Alene deres antal og udstrækning berettiger dertil.

For det er ikke blot et barn af de 2 krige, der ganske vist var et enormt vitamintilskud til netop banerne indenfor brændselsgenren, nej, det var en epoke, disse baner, de har gennemkrydset mange af vore landsdele.

Og det er essensen af alt dette, der nok er en messe værd.

Generelt om tørv

Banevedkommende – men alligevel.

Hvor er vor kultur, hvis vi ikke har en baggrund.

Tørvelagene har deres oprindelse i planteriget, ganske enkelt er det lag af helt eller delvis formuldete planterester, hovedsagelig formuldet under vand, hvorved de ikke er blevet iltet.

Ved faldende vandspejl er da disse blevet helt eller partielt fritlagt, dels som lavmoser, dels som højmoser, de sidste meget vandsugende og voksende i tykkelsen.

Alle grader af konsistens findes indenfor tørvegenren, fra løst »hundekød« til en fast masse, der næsten har brændværdi som brunkul.

Udnyttelsen er præget heraf, den bløde masse vil give en meget let og hastigt brændende tørv, den faste det modsatte.

Derfor er førstnævnte kategori oftest blevet udnyttet på den måde, at den graves, æltes, presses og tørres (æltetørv), mens den sidstnævnte oftest er udnyttet som skæretørv.

En lang række betegnelser møder vi indenfor denne genre, så mange, at det vil føre for vidt her at opstille en leksikal fortegnelse.

Så meget skal De dog vide, at klyne er en jysk betegnelse for mosetørv til forskel fra lyngtørv (lyngskjold). At martørv er tørv, der har været dækket af – og blevet sammenpresset af – flyvesand.

Og at lyseklyne er en lys, harpiksholdig tørv, der til dels er dannet af fyrretræ, og som tidligere var meget anvendt som belysningsmiddel.

Endelig, at tørven stort set indeholder 50–60 pct. kulstof, 5 pct. brint og 35–40 pct. ilt samt lidt kvælstof m. m.

Transporten

Efter denne belæring kan vi så begynde

at transportere de gravede (skårne) tørv.

Stakket eller samlet i tørveskruer (små stakke) i mosen kunne de, når de var tørre, hjemkøres til de enkelte ejendomme, evt. køres til byerne. Dette var opskriften, indtil der i slutningen af forrige århundrede blev så stor efterspørgsel, at transporten med fordel kunne lægges i mere faste rammer.

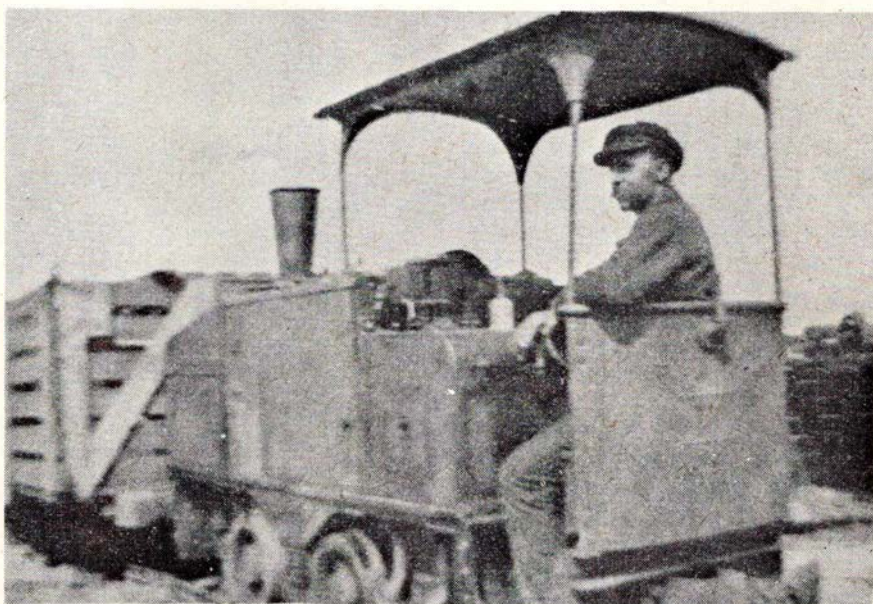
Denne brydningstid belyses ganske godt gennem et citat fra Moseindustriforeningens meddelelser, nr. 3, oktober 1902, hvori det hedder:

»Tørvetransport foregår overalt ved almindelig fragtkørsel og er alt for dyr. Transportlængde gennemsnitlig 3.000 alen. Et spand heste overkommer højst en halv snes læs pr. dag, læs a 1½ tons og som regel kun a 1¼ tons, hvilket vil sige ca. 15 tons pr. dag.

Da den samlede udgift er ca. 10,00 kr., er det lig med 66 øre pr. ton eller 1,00 kr. pr. læs.

Hvis skinnebane benyttes, koster anlæg og materiel ca. 7.000 kr., og så kan 1 mand og 1 hest pr. dag transportere 30 tons.

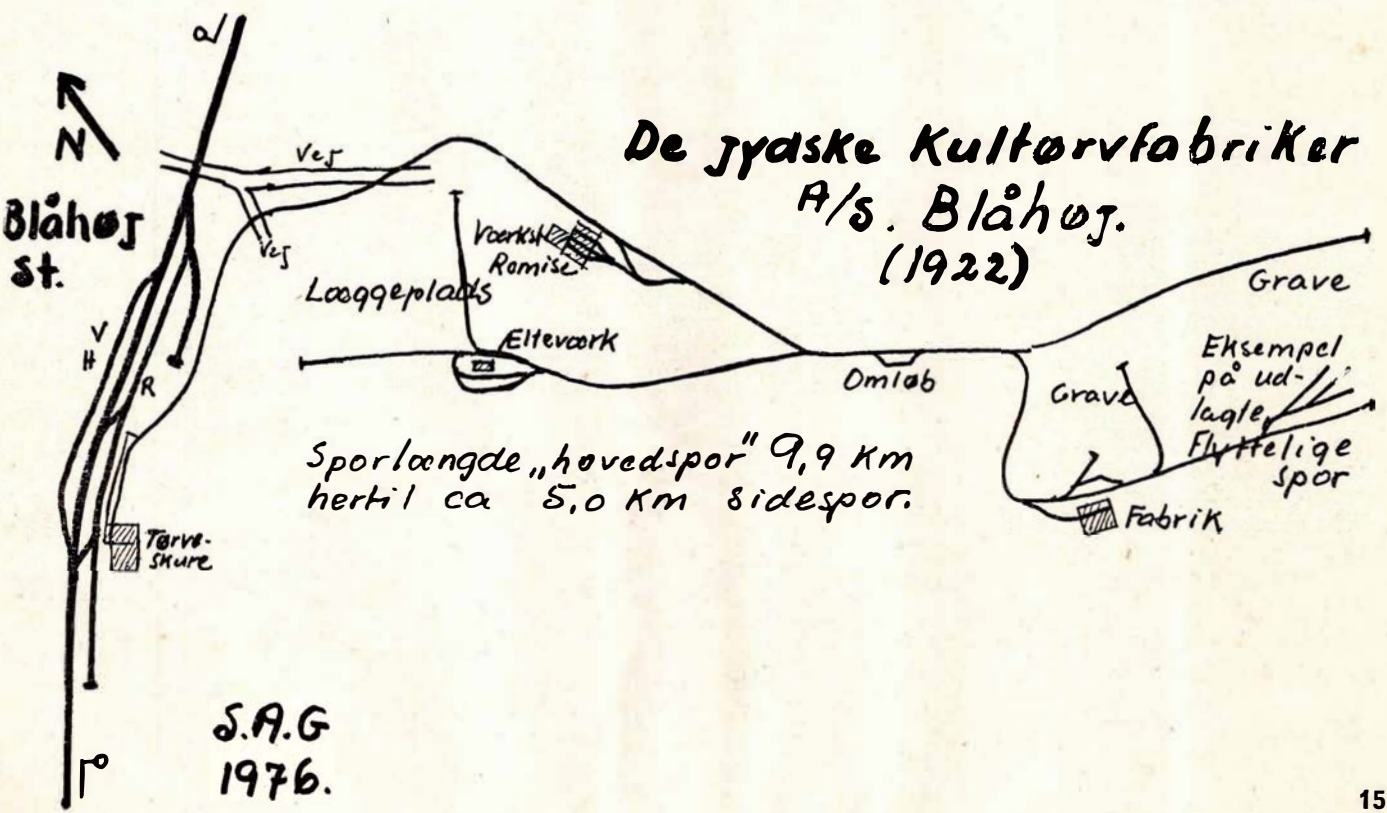
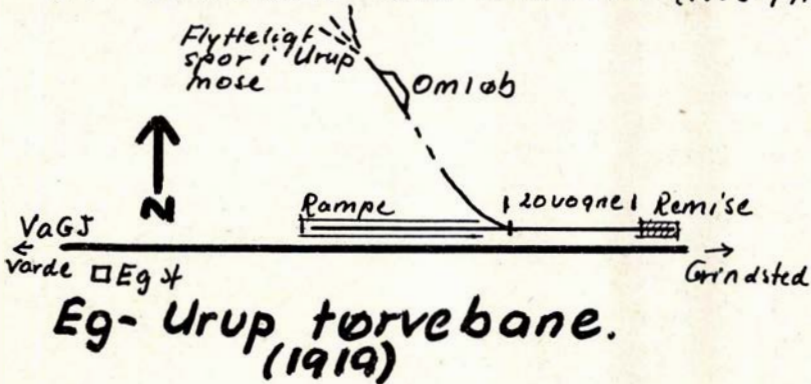
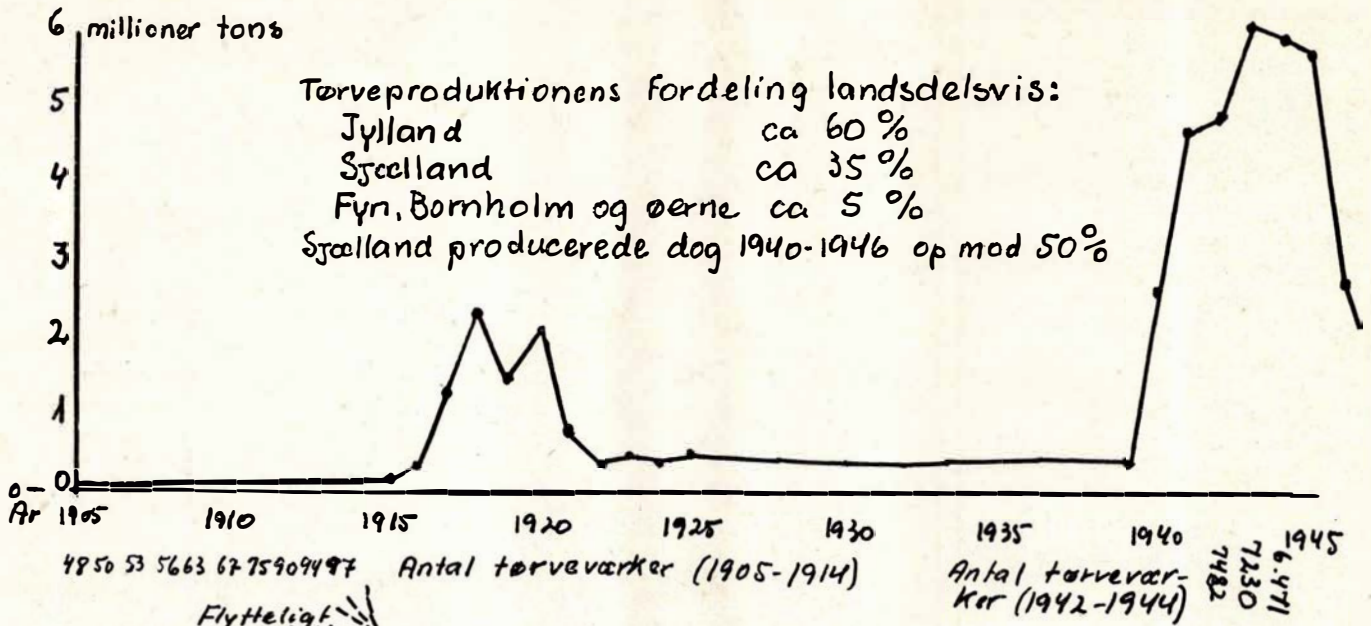
Udgiften vil udgøre ca. 16 øre/ton plus afskrivning og forrentning, ialt ca. 30 øre/ton. Sparet 36 øre/ton, el-

Benzollokomotiv i Blåhøj i 1921.

Arkiv: SAG.

Danmarks tørvproduktion 1905-1946.

Aarhus

Hvor godtfolk er – kommer
godtfolk til – slap a' i hyggelige
omgivelser i BODEGA

PUSTERUMMET

Frydenlund Butikstovr . Århus

Tlf. 15 87 22

Her er kolde øl og sjusser – og vi er
hurtige (ny indehaver).

Med venlig hilsen
Arne Hansen

BIRTHES GRILL

Knudrisgade 8 . Århus . tlf. 13 99 34

Alt i grillstegte varer . Lækkert smør-
rebrød . Frisklavet kaffe med varme
æbleskiver . Besøg vor hyggelige gård-
have . Åben alle ugens dage kl. 11-01.

Kør Ind til

BP Huset

Europaplads 2 . 8000 Århus C . 12 44 48

Benzin . Olie . Vask . Smøring . Auto-
udstyr . Quick service udføres. Husk
vor BP-butik – og vi er lynhurtige med
god service.

Vore funktionærer kører til

POUL'S AUTOSERVICE

Knudrisgade 10 . Århus . (06) 13 42 44

1. kl.s reparationer og opretninger udf.
fagmæssigt og samvittighedsfuldt.

Et besøg værd ...

Marstrandsborg Grill Bowleren

Thorvaldsensgade 1 – Århus

Prøv vore lækre grill-kyllinger – pølser
– ribbenstegs-sandwich. – Tag maden
med hjem – eller vi bringer gerne.

Åben hver dag fra kl. 11-22

TELEFON 12 70 47

Venlig hilsen – Signe og Tage

INDRAMNING

Færdig kvalitetsindramning til fornuf-
tige priser. – Liste, glas m.m. til gør-
det-selv-indramning. – Alle materialer
til fremstilling af stearinlys

VÆRKSTEDET

Søgade 17 (v. Føtex P-plads Fr. Allé)
Århus

Åbent: Ma.-fr. fra kl. 13

Lørdag kl. 9-12

Tlf. 13 98 27

Bag den gode smag

»ARIBA« CHOKOLADE

Tordenskjoldsgade 25 . Århus

Tlf. 16 88 30

Alt indenfor chokolade og konfektur
Fine gaveæsker i alle prislæg

En forretning med musik i

FI – FI – DONG

Mejlgade 36 . Århus . tlf. 12 76 17

Moderne pladebar med alt indenfor
rytmisk musik på plader og bånd
Venlig hilsen Bjarne og Flemming

Sig til lykke med en blomstrende
hilsen fra

SCT. CLEMENS IDE BUTIK

Sct. Clemens Stræde 7 . Århus

Tlf. (06) 12 39 40

Mangler De en idé – så gå ikke for-
gæves – men kom og kig, vi hjælper
Dem med alt indenfor blomster.

Køb kød hos den rigtige slagter

KRÜGERS EFTF.

Falstersgade 31 . Århus . tlf. 12 52 26

Kød – Flæsk – Møre oksestege – Læk-
ker hjemmelavet leverpostej og med-
isterpølse samt alt i pålæg – Små lune
retter hver dag.

Kun én kvalitet – den bedste!

Alt godt fra havet

Charlottehøjs Fiskeforretning

v/ Eva Sørensen

Hammershusvej 41 . Århus

tlf. 16 99 28

Alt i friske fisk – Lækre hj.lavede
salater – Stort udvalg i dybfrost

Vær prisbevidst – gå i

CENTRA MARKED

Sønderport 1 . Århus . tlf. 14 22 47

Stort udvalg i kolonial – konserver –
spirituosa – tobaksvarer – dybfrost
Husk vor specielle osteafdeling – og
få en smagsprøve – vi har altid et
godt tilbud

Byggeriets VVS-Forretning ApS

Bülowsvej 56 . Århus . Tlf. 12 31 26

Her er firmaet, De kan stole på. Ring
og vi kommer til aftalt tid. Uforbin-
dende tilbud på alt VVS og blikarbejde.

Vejen til bedre kondi går gennem

Bruungsgade 62 . Århus . Tlf. 19 80 40

Vi fører alt i sportstøj – rekvisitter –
sko – tasker – alt i førende mærker
Kig ind og få en sportssnak

Gå til

HERRE FRISØR MØLLER

Randersvej 3 – Århus – (06) 10 22 02

Stedet for moderne hårpleje
Faglig og hurtig betjening
Masser af P-plads lige ved døren

Vi handler i

FYNSGADES KIOSK

Fynsgade 6 . Århus . tlf. (06) 13 12 23

Alt i dag- og ugeblade – tidsskrifter –
skriveartikler – konfektur – chokolade
– tobaksvarer – aut. tipsforhandler
Med venlig hilsen
Karin og Gunnar Bibt Pedersen

Den gode betjening får De hos

KØBMAND SVEND PAULSEN

Knud Rasmussens eftf.

Trepkaskgade 25 . Århus . tlf. 13 54 80

Alt i kolonial – konserver – vine –
tobaksvarer – stort udvalg i dybfrost
– Det er os med den gode kaffe –

Sætter De pris på noget godt

ELITE CHOKOLADE

Kannikegade 12 . Århus . Tlf. 12 38 18

Stort udvalg i chokolade og konfektur.
Prøv vore lækre hj.lavede chokolader.
Fine gaveæsker i mange størrelser og
priser

Med venlig hilsen
Elite Chokolade

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

Skanderborgvej 39. Århus . tlf. 14 06 16

Benzin – Olie – Smøring

Husk vor kiosk med tobaksvarer –
skriveartikler – konfektur – pastiller
og så har vi længe åbent
Venlig hilsen Ivar Dahl Nielsen

ler ved produktion af 5.000 tons tørv på et år 1.800 kr.

Besparelsen er ikke den eneste fordel. Skinnevej er til forskel fra vej lige let at befare uanset føre. Sne kan hindre, men lukker også vej.

Kørsel kan endvidere let forceres ved at indsætte én kolonne mere.»

Disse erfaringer baserer sig – så vidt det har kunnet spores – på skinne-transporter i Rønbjerg- hhv. Moselund-området, samt muligt også i moserne syd for Herning. Der var foran kun tale om heste som trækraft, men allerede omkring 1902 var der damplokomotiver i drift enkelte steder.

Eksempelvis kørte Tranemose Tørveværk ved Rønbjerg, Rønbjerg Mosebrug, Herning Tørvefabrik og Moselund, Stenbergs Tørveværk alle med damplokomotiv.

I selve mosen anvendtes mange steder en mekanisk form for optræk, idet der ofte var tale om ret betydelige stigninger op fra graven. Lokomotiverne magtede ikke denne opgave, men bedre den opgave, der bestod i udkørsel på delvis vandret strækning fra ælteværk til læggeplads. Sporene var, ifølge sagens natur, oftest flyttelige. Lokomotivraen nåede at berøre en lang, lang række tørvemoser, inden der op mod første verdenskrig opstod en nyskabelse – lokomotorer.

Efter samme krig forekom benzolokomotiver, benzintraktorer og til slut dieseltraktorer.

Herudover kan man møde generatorudrustede traktorer og endda også – i Lille Vildmose – traktor med naturgas som trækraft, hhv. en enkelt eldrevet tørvbane.

Et ganske glimrende eksempel på hele denne udvikling – fra damp til diesel – mødes hos De Jydske Kultørvfabrikker A/S, Blåhøj, der eksisterede fra 1917 til 1972, og denne tørvproducent er da også udvalgt som det ene af de 2 skoleeksempler, der gerne skulle give læseren et fyldestgørende indblik i tørvbanernes historie.

Som det andet eksempel er udvalgt – tilfældigt – den nærliggende, lille Eg – Urup tørvbane, ligeledes åbnet 1917 og i praksis kun i drift under og kort efter første verdenskrig.

Gennem disse 2 eksempler kan så samtidig stordrift og lilledrift sammenlignes.

Vi vil kort sagt søge at fortælle essensen af tørvsporhistorien gennem disse 2 eksempler, disse yderpunkter. Det samfundsmæssige aspekt, betydningen for landet, vil vi se på til slut, for det har haft endog stor betydning samfundsmæssig, transportmæssig set.

De jyske Kultørvfabrikker havde endnu i 1972 spor, men ikke mere, end der ses her. Foto: SAG.

De jyske Kultørvfabrikker A/S, Blåhøj

Dette firma henvender sig sommeren 1917 til DSB – sammen med adskillige andre tørvproducenter – for at få banetransporteret tørv fra Blåhøj på den under bygning værende bane Brande-Bramminge.

Henvendelsen blev af banerne videre sendt til anlægsentreprenørerne Bodilsen & Østergaard, en aftale kom i stand, og et smalspor anlagdes fra mosen til Blåhøj station. Dette smalspor eksisterede fra 1917 frem til sommeren 1957, hvor såvel spor som rampe blev fjernet.

Fra 1957 og fremefter var det alene i mosen, den aftagende sportransport rådende.

Når dette blev tilfældet, når lastbilerne ikke også overtog transporterne i mosen, skal det ses i lyset af, at bunden mange steder havde endog særdeles ringe bæreevne, så ringe, at biler kørte fast, mens de flyttelige sporrammer med den store bæreflade kunne klare opgaven.

Og vi er her nok inde i noget centralt, en af årsagerne til, at lastbilerne i så stort omfang – og så længe – blev holdt ude fra netop moserne.

Det svage punkt ved sportransporten var de tunge lokomotiver, men i den retning disponerede firmaet ganske rationelt. Der var 3 transportopgaver, altså måtte der købes trækraft i 3 forskellige udformninger. Dette blev gennemført helt generelt, det gjaldt damp-

lokomotiver, benzolokomotiver, benzin-/diesellokomotiver og sågar i generatordriften slog det igennem.

Når man skilte ud som beskrevet foran, skete det på den baggrund, at der til »strækningskørsel«, altså mellem mosen resp. læggepladsen og stationen var lange stræk, og der kunne her drages fordel af hurtig kørsel. Her til det tungeste loko. Det mellemtunge anvendtes til kørsel, hvor der kunne være stigninger på banen, f. eks. op til et ælteværk. Den lette udgave endelig, den blev anvendt til at futte rundt i selve mosen, der, hvor sporene bogstavelig talt lå på gyngende grund. På de flyttelige spor.

Lastbiler har dog været indsat successive op gennem årene, hovedsagelig mellem læggepladserne og Blåhøj station, og også samtidig med, at sportransport fandt sted.

Man kunne herved læsse såvel fra rampe (tipvognstog) som fra lastbil (læssevejen).

Vognmateriellet bestod af kassevogne (dyndvogne) og tremmevogne (tørvvogne, tørvmassevogne) og blev i ret stort omfang fremstillet på eget værksted.

Dette værksted var beliggende ved remisen nær »Mosegården«, selskabets domicil.

Remisen havde endnu i 1971 3 spor, spor der i sin tid kunne rumme 2 damplokomotiver eller 3 traktorer, hver for sig. Sporene var delt op på den måde, at spor I (nordligst) be-

Aarhus og omegn

Stedet hvor man hygger sig

Restaurant SØSPORTEN

Lystbådehavne . Århus . Tlf. 12 16 67

Se vort spisekort med mange kulinariske retter. Selskaber modtages gerne
Husk vor Diner transportable m. lækre menuer og anretninger
Danseaftener for det voksne publikum fredag og lørdag
Venlig hilsen Inge og Erik

Køb kød hos den rigtige slagter

Slagtermester Henning Nielsen

Jordbrovej 5 . Århus . tlf. 16 97 81

1. kl.s kød – flæsk – hjemmelavet pålæg. – Prøv vor lækre medisterpølse og leverpostej. Vi har altid møre oksestege. Køb det bedste – det gør vi

Bag den gode smag

FINNS BAGERI

v/ G. Skovfoged

Wærumsgade 11A . Århus . tlf. 12 53 04

Alt indenfor lækkert brød og kager. Bestillinger på alt slags brød modtages – altid et godt ugetilbud.

Husk vort udsalg Hammerhusvej 49
Brød – Konfekturer – Chokolade

SALLES TV-CENTER

- ★ Salg og service
- ★ B&O – Dux – Tandberg
- ★ ITT – PHILLIPS
- ★ Grundig

Alle fabrikater repareres
Tilbud før reparation

Ny Munkegade 2 – Århus – 12 21 33

Alt godt fra havet

Ringgårdens Fiskeforretning

V. Ringgade 84 – Århus – (06) 13 18 70

Altid friske fisk – Vi fører alt i salater
Hver dag varme fiskefilet og frikadeller
Husk vi har altid havfriske tilbud

CHEVRON SERVICE

ved P. C. Andersen

Grenåvej 189 – Risskov – Tlf. 17 73 69

Benzin – olie – vask – smøring samt stort udvalg i autoudstyr.
Quick-service udføres

Hvor man spiser godt –
og uden ventetid

TEMPO CAFETERIA

Nr. Allé 51 . Århus . tlf. (06) 13 63 64

Hver dag en spændende middag – og altid frisklavet kaffe og frisk bagværk. Skal de have fest ta'r vi besværet – Platter og lækkert smørrebrød også ud af huset. HUSK vi serverer morgenkaffe fra kl. 6. – Med venlig hilsen
Anni og Anders

Vi har det hele

NORDBYENS KIOSK

v/ Ove Dalstrup

Illerupevej 38 . Århus . Tlf. 16 09 68

Alt i dag- og ugeblade – skriveartikler – tobaksvarer – chokolade – konfekturer – tips

Møllegårdens Cafeteria

Eckersbergsgade 22-24 . Århus

Tlf. (06) 12 94 90

Her får De god veltillavet mad og kaffe uden ventetid – lækkert smørrebrød

Specialforretningen med det store udvalg

»DRAGEFISKEN«

Vesterbrotorv 6 . Århus . tlf. 13 83 82

Alt i fugle – fisk – dyr – bure – akvarier samt tilbehør

TANDLÆGE

JØRN OSTENFELD

Ryesgade 29 . 8000 Århus C.

Tlf. (06) 12 49 77

Tag noget lækkert med hjem fra

»LIZA« SANDWICH

Borgergade 10 . Århus . tlf. 13 07 74

Alt i lækkert sandwich-toastbrød – alle vore boller er friskbagte – hjemmelavede. Åben hverdage 11.30–23.00 – lørdag lukket. Søndag 16–23.
På gensyn i Liza Sandwich

Se godt – se godt ud
i MODERNE BRILLER fra...

JØRN FILTENBORG OPTIK

Optometrist – Specialoptiker
Banegårdsplads 16 (ved SAS) . Århus
Telefon 13 77 22

Køb kød hos den rigtige slagter

VORRETVANGENS KØDUDSALG

Vorregårdsallé 97 . Århus . 16 53 11

Kød – flæsk – alt i hjemmelavet pålæg
Møre og velhængte oksestege
Prøv vor lækre medisterpølse
Altid et godt ugetilbud

Bag den gode smag –

Forteleddets lækre brød og kager, som vi forhandler i

Tranekærparkens Brød og Konfekturer

Tranekærparken 3 . Risskov . 17 97 26

Franske oste – skæreoste – chokolade – konfekturer. – Åben hver dag kl. 7–22
Med venlig hilsen

Mariane og Poul Erik Jacobsen

Kød er en tillids sag – køb hos den rigtige slagter

DERES SLAGTER

Tranbjerg Centret . Tlf. (06) 29 39 59

1. kl.s kød og flæsk – hj.lavet pålæg
Prøv vor lækre hj.lavede medisterpølse
Altid velhængt oksekød
Husk vore ugepakker – Vi mødes hos Jytte og Allan

Kør ind til

B P SERVICE

Viborgvej 200 . Århus . Tlf. 15 51 04

Bertzin – Olie – Smøring

Husk vor bilistbutik

Hurtig og venlig betjening

Alt i autoreparationer og opretning

Husk – håret er kvindens stolthed

SALON BYVANGEN

Grundtvigsvej 24 . Viby J . tlf. 14 47 55

Alt indenfor moderne hårpleje udføres af kyndig og venlig betjening
Med venlig hilsen Joan Andersen

nyttedes til benzollokomotiver, der allerede blev indkøbt i Tyskland i 1920 – spor II til damplokomotiver, hvorfor dette spor var forsynet med fyrgrav. Endelig var spor III (sydligste) disponeret for reparationer m. v.

Endvidere eksisterede der en 2-sporret (senere enkeltsporet) remise ved fabrikken i mosens østside.

Såvel i damptiden som i benzoltiden kørte »faste« persontog på strækningerne. Mange var i arbejde, og jo hurtigere de kunne komme i gang, des flere tørv. Transporten fandt sted i de tomme tørvogne, der skulle ud til pålæsning. Sporene var fra starten spinkle – der har været anvendt skinner af mange forskellige vægte pr. m, nemlig: 7, 10, 12, 14, 16, 18 og 22 – de sidste kom fra DSB og privatbaner, og blev ibrugtaget, da der i begyndelsen af 1930'erne anskaffedes 3 benzintraktorer fra Pedershaab Maskinfabrik, det tungeste loko vejede med ballast 6 tons, og det gav for mange skinnebrud på det spinklere spor.

A propos skinner, i 1917 solgtes 1.000 løbende meter, 9 m lange, 12 kg/m skinner til Legoland, der agtede at udvide sit skinneanlæg.

Tørveproduktionen sluttede i 1970 af den enkle grund, at fabrikkens el-anlæg generelt skulle renoveres, og denne ikke uvæsentlige udgift kvalte altså den sidste mulighed for eksistens.

Banerester i 1976

Det vil føre for vidt her at komme ind på de enkelte strækninger, men generelt kan siges, at de fleste af hovedsporene nu er udlagt som kørevej (markvej), og at der derudover partielt findes slet ikke så uvæsentlige banerester, men det kræver enten meget nøje kendskab eller lokal guide at påvise alt dette.

Og hvad er der så sporkørt?

Spørgsmålet er vanskeligt at besvare, idet virksomheden ifølge sagens natur slet ikke har kunnet registrere alt dette. Hvor meget sporkørtes f. eks. fra mosen direkte til Blåhøj station, fra mose til ælteværk, fra ælteværk til læggeplads og fra læggeplads til station.

Et vist indtryk af omfanget får man dog, når man hører, at der i 1918 læsedes ca. 50 banevogne pr. dag i Blåhøj station.

Når man hører, at der i 10-året 1917–1926 blev afsendt 10.000–15.000 tons tørv pr. år fra stationen og i det følgende 10-år (1927–1936) ca. 6.000 tons pr. år.

Med en gennemsnitlig bæreevne på 2 tons pr. smalsportørvevogn kan det let

regnes ud, at disse tal er identiske med mellem 3.000 og 7.500 små tørvogne pr. år med tørv til Blåhøj station.

Og så alle de øvrige »interne« sportransporter. Der kørtes tog hele dagen, i krigstiden hele døgnet, når vejret overhovedet tillod det.

— — —

Det er svært at begrænse, det er især svært at begrænse, når så meget som muligt af et særdeles omfattende materiale skal belyses på en sådan måde, at læseren kan kapere det med udbytte.

Og så skulle det jo – jf. indledningen – gerne bevise, at tørvebanerne har været en sporepoke.

(fortsættes)

LANDET RUNDT

Sommersejls ved Mariager

Mariager Fjord synes atter at være i focus for etableringen af sommersejls med passagerer, noget der flere gange har været etableret, men med ringe held. Iflg. »Trinbrættet«, der er medlemsblad for DJK i Midt- og Nordjylland, agter en sjællænder, der har slået sig ned på Mariagerkanten, at indkøbe en båd og starte turistsejls på fjorden. Om der i tilfælde af, at sejlsiden bliver en realitet, kan skabes et samarbejde mellem MHVJ og rederen, det bliver spændende at se.

Dansk Cyklist Forbund arbejder ihærdigt på at få flere af vore nedlagte banestrækninger omdannet til cykelstier. Man er p.t. i gang med en kortlægning af de områder, hvor en omdannelse kan blive relevant. I forvejen er en stor del af landets smukke strækninger i brug som cykelstier, og de kommunale myndigheder rundt omkring synes at vise god forståelse for ideerne.

Filskovs beboere ønsker viadukten over jernbanen fjernet, idet den for det første deler byen i to dele, og for det andet er den for smal til både kørende og gående trafik. Dens formål er nu, hvor banen mellem Brande og Grindsted er nedlagt, illusorisk, mener beboerne. Endnu har man ikke kunnet komme til enighed med DSB om en fjernelse.

D 900 er blevet sendt til ophugning hos Fa. Løgstrup i Randers. (OLJ)

N 207 er blevet ophugget ved lokomotivremisen i Randers. (OLJ)

Give

Hvor godtfolk mødes i hyggelige og særprægede lokaler

VINSTUEN »TUNNELEN«
Allégade 8 . 7323 Give . (05) 73 19 14

Stedet, hvor man kommer igen

Venlig hilsen Ulla

Vi handler hos **FRIKØB**
Købmand Henning Kristiansen
Torvegade 51 – tlf. 73 15 15 – Give

Alt i kolonial – konserves – vine – tobaksvarer – stort udvalg i dybfrost Kig ind, vi har altid et godt tilbud

Kør ind til

SHELL SERVICESTATION
Torvegade – Give – Tlf. 73 14 81

Benzin – Olie – Smøring – Autotilbehør
1. kl.s mekanisk arbejde udføres fagmæssigt og samvittighedsfuldt

Mekaniker GERT LARSEN

Juelsminde

Vil De have god tillavet mad, gå i
CENTER-CAFETERIET

Hj. af Odelsgade og Søgade
Juelsminde . Tlf. (05) 69 38 08

Maden er i topklasse og kaffen er veltillavet – Lækkert smørrebrød – og så er vi hurtige og venlige
(Ny vært)

Med venlig hilsen
Stinne og Harry Christensen

Løgstrup

Vi anbefaler

KØLSENS SMEDEFORRETNING

v/ Hans Andersen

Kølsen . Tlf. (06) 64 23 05

Alt indenfor smede- og VVS-arbejde .
Nybygninger . Reparationer
Tilbud gives uden forbindelse

LØGSTRUP VVS CENTER

v/ Karsten Lund

Skivevej 163 . Løgstrup . Tlf. 64 26 22

Alt i nyt – såvel som reparationer
Indhent venligst tilbud u. forbindelse
1. kl.s arbejde udføres

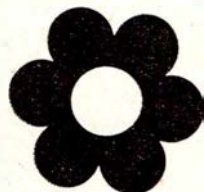
Aarhus og omegn

Bag den gode smag

Brød- og konfektureforretningen
Rudolf Wulffsgade 17 . Århus
Tlf. 14 14 59

Altid frisk og lækker brød – stort udvalg i chokolade og konfektur – fine gaveæsker – Dessert-is m. m.

Brugsting - Blomster

Pernille
Sønder Alle 24
8000 Århus C
tlf. 1393 02

Vore damer anbefales

»SALON NET«

(Hjortshøj gl. mejeri)

Virupvej 61 . Tlf. (06) 22 18 59

Alt indenfor moderne hårpleje

Hurtig og venlig betjening

Åben hverdage 9-17, fredag 9-19

Lørdag lukket

CENTRA MARKED

v/ Max Lund

Nørre Allé 86 . Århus . tlf. 12 32 06

Kolonial – Konserves – Vine –

Spirituosa

NB: Vi er friske med tilbud

Køb kød hos den rigtige slagter

SLAGTERFORRETNINGEN No. 1
Hj. af Marstrandgade og Bissensgade
Tlf. (06) 12 80 20 – Århus C

Vi fører 1. kl.s kød – flæsk – hj.lavet pålæg – altid mørt og velhængt oksekød – Vi har altid et godt tilbud
Med venlig hilsen Karin og Allan

Kør ind til

GULF SERVICE

Hj. af Kystværnsvej og Strandvejen
Århus – Tlf. (06) 13 12 92

Benzin – Olie – Smøring

Quick service udføres

Hurtig og venlig betjening

Kør ind til

CHEVRON SERVICE
Silkeborgvej 702 . Brabrand
Tlf. 26 18 01

Benzin – olie – spar penge – tank selv
vi hjælper Dem gerne
Med venlig hilsen
Svend Erik Hansen

Vore damer går i

SALON »RIE«
Viby Ringvej 131 . Viby . tlf. 15 92 10

Stedet for moderne hårpleje
– vær moderigtigt klippet

Specialforretning for smarte piger

T R MODECENTER
Svaletorvet – Gellerup Center
Brabrand – Tlf. (06) 25 02 44

Etatens folk bruger

ÅRHUS NY MINITRANSPORT

Flytning – kørsel udføres hurtigt og samvittighedsfuldt

Ring telefon (06) 16 96 17
og få et godt tilbud

Auning

Vær praktisk og smart i moderigtigt tøj fra

BUTIK »VANJA«

Tlf. (06) 48 32 17 . Auning

Stort udvalg i dragter – slacks – bluser m.m. til piger i alle aldre – også selv om De er lidt rund – Med venlig hilsen
Herdis Madsen

Virklund

Et besøg værd

MARIENLYST CAFETERIA
Marienlystvej 16 . Virklund
Tlf. (06) 83 64 54

Her får De god mad og kaffe uden ventetid.

Busforbindelser lige til døren

Odder

Vore funktionærer anbefales

SALON »HÅRTOPPEN«
Rørthvej 8 – Odder – Tlf. 54 31 01

Stedet for moderne hårpleje for damer og herrer

Faglig – Moderne – Hurtig

Lukket hver onsdag

Gå ikke forgæves – tag i

ONDRUP BABYSHOP
Favgårdsvej 90 – Ondrup
Tlf. (06) 54 27 05

Barnevognen, De har ønsket Dem – Barneværelse-udstyr – til de første år – Alt til seng – trælegetøj – rangler m.m.
Vi fører alt Brio. – Kig ind – vi har det hele.

Møldrup

Tag noget lækker med hjem fra GRILLBAREN

»HJØRNET«

Jernbanegade – Møldrup – (06) 69 17 75

Vi serverer alt i grill – ønsker De at hygge Dem hjemme, leverer vi også gerne ud af huset – Med venlig hilsen
KAREN OG KARL AAGE

Gå til fagmanden –

så er De sikkert kørende

BJERREGRAV AUTO-SERVICE
v/ VAGN PEDERSEN

Hvolris – Møldrup – Tlf. (06) 69 14 17

Alt indenfor reparationer

Godt tilbud i dæk, tilbehør m.m.

Tilbud uden forbindende

Bording

Unge og ældre handler tøj hos

»TOLSTRUP«

Bredgade 33 . Bordings . (06) 86 18 00

Herre- og drengetøj til alle formål

Kom ind og få en tøjsnak – vi hjælper

Dem gerne med råd og vejledning

Med venlig hilsen

Charlotte og Poul Tolstrup

Vær sikker kørende – kør til

Mekaniker KAJ VERNER HOFF
Ruskjærvej 13 . Bordings . (06) 86 12 18

1. kl.s arbejde udføres på alle bilmærker – faglig og samvittighedsfuld – bestil venligst tid – svarer kl. 7.30-17.

– ingen opgave er for stor –

PRIVATBANENYTT

GDS, HFHJ og HHGB, de tre nordsjællandske privatbaner, der kører til HT's billige takster, har oplevet enorme fremgange i antallet af passagerer. GDS og HFHJ tegner sig i 1976 for fremgange på 41 pct., hhv. 32 pct., mens HHGB kan notere en stigning i forhold til regnskabsåret 1975-76 på 26 pct. Men i 1975-76 oplevede man en fremgang på 40 pct. i forhold til 1974-75, så i løbet af et par år er passagerantallet steget omkring 76 pct.! Mon ikke disse tal kan vække til eftertanke blandt dem, der betvivler, at en takstnedsættelse vil give væsentlige trafikstigninger ???

HFHJ er en privatbane, hvor der for tiden er stor aktivitet. Hundested station har det sidste års tid gennemgået en større ombygning, hvor bl. a. sporarealet har gennemgået en større omlægning. Desuden har man her fået bygget banens store nye og moderne værksted, som kan klare både HFHJs og GDSs større reparationsarbejder.

Banen har fra DSB købt en ballastfordeler, som er oybygget til motortrolje med hydraulisk kran og påmonterede puffer.

Desuden har man købt 3 rejsegodsvogne litra Da, som er litereret HFHJ Dk 73, 76 og 78. De hidtidige vogne med disse numre er udrangerede. Nr. 73 var banens sidste oprindelige HFHJ-vogn, mens de gamle Dk 76 og 78 var tidligere DSB Eco-vogne.

Foruden Y-togene og dieseltrækraften råder HFHJ af person-, post- og rejsegodsvogne nu over personvognene C 41-42, 60-61 samt rejsegodsvognene Dk 73, 76, 77 og 78.

HFHJs rangertraktor nr. 3, opbygget på bogie fra den gamle Maybachmotorvogn M 7 af banen selv, er blevet stationeret i Hundested, hvor Nagbøl-traktoren T 4 er hensat.

LNJs sidste Scandia-skinnebus Sm 13 er solgt til Helsingør Jernbaneklub. LNJ råder herefter udelukkende over Y-togs materiellet, der består af 4 motorvogne og 2 styrevogne.

VNJ har allerede haft brug for de mange hestekræfter i banens nye diesellokomotiv, VNJ DL 14. I februar kørtes nogle militærtog, og her prøvede man endog at køre i forspand med en DSB litra MX.

(P. Andersen)

Skønhed, De ikke aner
findes langs private baner

VLTJ skal fra sommerkøreplanens ikrafttræden den 22. maj til at køre godstog helt til Holstebro. Hertil skal banens Frichs-lokomotiv fra 1952, VLTJ ML 12, anvendes. Den har derfor været til stort eftersyn og revision hos A/S FRICHS i Århus, og banen har i mellemtiden haft lejet HPs Frichs-lokomotiv fra 1936, HP 15. Flere godstog er desuden blevet kørt af banens store motorvogne fra 1932.

(OLJ)

VLTJ starter inden længe en tiltrængt udskiftning af sveller mellem Vemb og Lemvig. Desuden skal stationsbygningen i Lemvig have nyt tag og ventesalen moderniseres. Derved forsvinder en af de sidste virkelig smukke og hyggelige ventesale af den gammeldags type, der endnu er tilbage ved vore privatbaner.

(OLJ)

FÆRGENYTT

Nybygning nr. 210 er indtil videre det officielle navn for DFDS' nye passagerskib, hvis køl i januar måned straktes på Ålborg Værft. Det nye skib, der skal indsættes på ruten Esbjerg-Harwich i maj 1978, bliver Danmarks største - og dyreste passagerskib.

SFDS, Det sydfyenske Dampskibs Selskab, der bl. a. driver succesruten mellem Tårs og Spodsbjerg, har på Dannebrog Værft i Århus kontraheret en ny automobilfærge til indsættelse i driften i foråret 1978. Den nye færge, der skal erstatte rutens ældste, M/F LOLLAND (tidl. jernbanefærge), bliver ca. 70 m lang, idet de eksisterende færgelejer

Juridiske konsulenter

Sagførerkontoret i Ryomgård

ADVOKAT ERIK DYNESEN

Tlf. (06) 39 44 00

Ikast

- Stedet for bedre møbler -

Etatens folk kører til

ISENVAD AUTOLAK ApS

Hanningvej 53 . Isenvad . (07) 14 03 14

Vær ikke i tvivl om farven - med vor nye farvemaskine og nummersystem rammer vi lige den farve, De ønsker på Deres bil. Enhver form for pladearbejde og forsikringskader.

Hammershøj

Gælder det blomster og planter - så gå i

»DEN GAMLE MØLLE«

Viborgvej 60 . Hammershøj

Telefon (06) 45 14 76

Altid friske potteplanter og fikse buketter - moderne binderi - alt til haven. - Med venlig hilsen
Gartner Erik Andersen

kapacitet ikke tillader større færger. SFDS forhandler p.t. med ministeriet om bygningen af nye færgelejer, der kan tage større færger, men disses bygning kan man ved kontraheringen af den nye færge ikke vente på, dertil er presset på overfarten for stort.

M/F ENGLAND, DFDS-skib på bl. a. Englandsruterne, skal sejle med flere biler, idet der i sommermånederne er stærkt pres på overfarterne fra bilisterne side. Skibet, der er bygget på Helsingør Værft i 1964, har plads til ca. 90 personbiler, men en ombygning giver nu yderligere plads til ca. 25 biler. Disse placeres på et nyt agterdæk, et »agterkastel«, som påmonteres skibet. Bilerne kan ikke køre ombord her, men skal hejses med en hydraulisk kran, der anbringes i styrbords side. Derfor anvendes den nye kapacitet kun, når det gennemgående bildæk ikke rækker til at klare efterspørgslen.

Randers

FOTOGRAF BJØRN HEDE

Storegade 14, 1. sal . Randers
Tlf. (06) 41 17 17

Moderne portræt- og reklameatelier
Åben mandag-torsdag 10-17
fredag 10-20, lørdag og søndag efter
aftale - ring og hør nærmere
Med venlig hilsen
Bjørn Hede

Kør ind til

GULF SERVICE

v/ Erik Borregaard

Mariagervej 86 . Randers . tlf. 42 84 42

Benzin - olie - smøring - Quick service
- gør et godt dækkøb hos Gulf

CENTRAL-SLIBERIET

Storegade 14 . Randers . tlf. 43 34 35
efter kl. 18 tlf. 39 63 76

Vi anbefaler os med slibning af hus-
holdnings- og haveredskaber . Fag-
mæssig og reel behandling.
Venlig hilsen Poul Babis

Bag den gode smag

ROSENDALS BAGERI

v/ Tommy Piil

Udbyhøjvej 3 A . Randers . tlf. 42 26 88

Alt i lækkert brød og kager
Bestilling på alt slags brød
modtages gerne

Egå

Kør ind til

ESSO NÆR BUTIK

Grenåvej 503 . Skæring . tlf. 22 05 72

Benzin - Olie - Smøring
Autoreparationer med garanti
Aut. vaskemaskine - Kiosk
Åben 6.30-22

Rønde

Vi mødes på

RØNDE NY CAFETERIA

Hovedgaden 16 - Rønde

Tlf. (06) 37 14 25

Håndmadder - pølser - hot-dogs
Kig ind i vore hyggelige lokaler
Med venlig hilsen MARGIT NIELSEN

Hobro

Lækkert og frisksmurt smørrebrød
får De i

BYENS SMØRREBRØD

Adelgade 74 . Hobro . (08) 52 26 26

Husk til fester - bestillinger modtages
på platter og anretninger
Diner transportable
Med venlig hilsen Marie Lammers

Vær moderigtig klædt i

JENTHO KJOLER

Valsgård gl. skole (5 km fra Hobro)

Tlf. (08) 52 08 11

Vi fører kjoler til enhver lejlighed
Bluser og dragter
Kyndig og venlig vejledning
Åben mand., tirsd- og onsdag 9-17.30
tirsdag 9-20, fredag 9-16, lørdag lukket

Vær prisbevidst - gå i

BRUGSEN

Sdr. Onsild . 9500 Hobro

Tlf. (08) 54 40 04

Her finder De alt i kolonial - konserver
- vin - tobaksvarer - det er os med
den gode kaffe. - Stort udvalg i dyb-
frost. - Husk: vi har altid et godt tilbud

En forretning med liv i

BYENS DYREHANDEL

Adelgade 45 . Hobro . Tlf. (08) 52 28 21

Alt i fugle og fisk - akvarietilbehør og
foder. Kig ind og få en dyresnak
Med venlig hilsen Villy Petersen

Tag noget lækkert med hjem

GRILL-HYTTEN

Brotorv . Hobro . tlf. (08) 52 02 74

Alt i grill - mange lækre specialiteter.
Det er os med de store kyllinger

Ålestrup

Køb kød hos den rigtige slagter

SLAGTER

KIRSTEN SOMMER JENSEN

Vestergade 23 . Ålestrup

Tlf. (08) 64 14 17

Alt i 1. kl.s kød, flæsk, hjemmelavet
medisterpølse, pålæg
Møre og velhængte oksestege

Skjern

Rens og rensning er to ting, men
kvalitetsrensning er kun én ting -
så gå til

EGA - RENS

Nygade 3 . TI. (07) 35 03 45 . Skjern
Vi ordner Deres garderobe - boligtex-
tiler m.m. - hurtig og fagmæssig
Medl. af Dansk Renseriforening

Kør ind til

ESSO SERVICE

v/ mekaniker Godtfred Rauff

Vardevej 38 . Tlf. 35 01 35 . Skjern

Benzin - Olie - smøring
1. kl.s arbejde udføres på alle vogn-
mærker. Pladearbejde - dækservice -
batteriservice - quick service - hurtigt
og samvittighedsfuldt

Kør ind til

CHEVRON SERVICE

v/ mekaniker Jens Madsen

Holstebrovej 34 . Skjern (07) 35 18 86

Benzin - olie - smøring - service
Eftersyn - autotilbehør
Fagmæssig og reel betjening

Lemvig

Stedet, hvor man kommer igen

BOVBJERG CAFETERIA

med den skønne udsigt over
Vesterhavet

Telefon (07) 89 51 50

Altid veltillavet mad og hjemmebag til
kaffen - Ring og bestil bord - og maden
er klar, når De kommer.

Med venlig hilsen
Bovbjerg Cafeteria

Kør ind til

TEXACO SERVICE

Storegade 1 . Lemvig . (07) 82 12 30

Benzin - Olie - Smøring - Autotilbehør
m.m. - Åben hverdag 7-22, søn- og
helligdage 8-22.

Texaco til tjeneste - Venlig hilsen
Solveig og Børge Nielsen

MØDESTED

Tirsdag den 26. april kl. 19.30

SHS afholder medlemsmøde i Frederiksberg Kommunebibliotekers Foredragssal, Solbjergvej 23, København F. Aftenens emne er: Sporvejsmuseet 1977. Der gives informationer om det aktive arbejde med skabelsen af sporvejsmuseet samt mulighederne for at deltage i dette spændende arbejde.

Torsdag den 28. april kl. 19.30

Foreningen til Bevarelse og Udbygning af Sjællands Jernbaner afholder møde på Hillerød Bibliotek i studielokale 2. Aftenens emne er »GDS, før og nu«, som Hillerød Privatbaners direktør Krusenstjerne-Hafstrøm vil fortælle om. Desuden vises der film om Grib-skovbanen. Interesserede er velkomne.

Søndag den 8. maj

Sporvejsmuseet Skjoldenæsholm indvies. Se nærmere herom i SHS' »Bytrafik«.

Torsdag den 12. maj kl. 19.15

DJK afholder filmsaften på Hotel Dana i Maribo. Oplysning om aftenens repertoire fås hos Poul Stolarzyk, Birkevænget 11, st., Nakskov eller hos Ole Jensen, tlf. 92 23 23.

Af hensyn til bestilling af kaffe bedes tilmelding givet til en af ovennævnte. Alle er velkomne – også damerne.

Onsdag den 25. maj kl. 19.30

SHS afholder generalforsamling i Frederiksberg Kommunebibliotekers Foredragssal, Solbjergvej 23, København F.

FRA KLUBBERNE

Hammelbane-klubben

Flere læsere har spurgt om, hvorledes man kan indmelde sig i Hammelbane-klubben, som vi fortalte om i marts. Nærmere oplysninger kan bl. a. fås ved at skrive til

Hammelbane-klubben
v/ N. K. Tarp
Carl Blocksgade 33
8000 Århus C.

HgJK har af LNJ købt denne banes sidste skinnebus, LNJ Sm 13, bygget af Scandia i 1952. Vognen er i meget fin stand og kan anvendes til mindre udflugtstog. Den blev for nogle få år siden malet rød, efter at de i en snes år havde båret banens karakteristiske sølvgrå farve, en farve, der gav grundlag for betegnelsen »Sølvbusserne«.

Støtteforeningen Danske Dampvenner har på programmet for udsendelse af kommende platter DSBs smukke K-maskine i dennes oprindelige stilrene skikkelse. Senere vil motivet blive et smalsporet damplokomotiv fra de smalsporede bornholmske baner.

Foreningen Dalmose-Skælskørbanen, som ihærdigt arbejder på genetableringen af persontrafikken Slagelse-Næstved og Dalmose-Skælskør samt godstrafikken på sidstnævnte, har af VNJ købt den fra den nedlagte Varde-Grindsted Jernbane overtagne skinnebus VGJ Sm 5 samt VNJ Sp 3, der har en fortid ved TKVJ som TKVJ Sp 31. Begge skinnebusser er af Scandias første serie fra 1947-48.

GUNGNER, det meget omtalte lokomotiv Hs 368, der er skænket HgJK, fremtræder nu også på postkort i silhouet-tegning, og det i den oprindelige skikkelse som H 68. Det er primus motor i »Støtteforeningen Danske Dampvenner«, Svend Jørgensen, der har ladet kortene fremstille. Ti kort af »Gungner« kan erhverves for en flad tier.

DØDSFALD

Overbanemester Frits Petersen,
Sønderborg, 93.

Lokomotivfører H. E. F. Hansen,
Viby J., 91.

Overtrafikkontrollør
Jens Jørgensen Hougaard,
København, 81.

Overportør Frode Nørskov Andersen,
Fredericia, 79.

Trafikass. Melchior Andersen,
Nørre Sundby, 76.

Rangermester H. J. P. Nielsen,
Nø., 61.

Banebetjent Arnold Gade,
Tåstrup, 52.

Fredericia

Vi handler i

KONFEKTUREFORRETNINGEN

Gothersgade 39 . Fredericia
Tlf. (05) 92 28 35

Stedet for slikmunde – Alt indenfor
chokolade – konfekturer – dessert-is –
fine gaveæsker i alle prislag
Gammeldaws isvafler

Etatens folk handler hos

BURNÆS RADIO OG TV

Gothersgade 26 . Fredericia
Tlf. (05) 92 15 38

Radio – TV i de kendte mærker
med 1. kl.s service

Vejle

Vore funktionærer anbefales

FRISØR SOLVEIG

Nørregade 10 – Vejle
Tlf. 82 11 80

Smyk Deres hjem med tæpper fra

VEJLES NYE

TÆPPE SUPERMARKED

Chr. M. Gravesen
Vestre Engvej 18 . Tlf. 83 47 11
Tæpper til alle formål og priser
Gratis måltagning og tilbud – Gratis
udbringning – Kundevenlig betjening –
Få en tæppekonte

Vor leverandør er

FAVORITTENS SMØRREBRØD

Dæmningen . Vejle . Tlf. 83 04 56

Lækkert selskabssmørrebrød samt
anretninger – leveres på bestilling.

Husk god daglig madpakke

Viborg

Er De i lykkelige omstændigheder
eller bare dejlig rund -
så har vi tøjet i

LADY VENTETØJ

Sct. Mathiasgade 74 - Viborg
Tlf. (06) 62 75 24

Midtjyllands største udvalg i førende
inden- og udenlandske fabrikater
Med venlig hilsen
Britta Juhl

Gravene 30 . Viborg . Tlf. 62 93 16

Benzin - Olie - Kioskvarer
Tank og butik åben hele døgnet

Venlig hilsen
Leif Jacobsen

Alt i fyrretræ

BYENS TRÆVAREBUTIK

Sct. Mathiasgade 22 . Viborg
Telefon (06) 62 10 85

Har De buler - eller andre små
skavanker - kør til

CARSTENS AUTO

Klokkerstøbervej 6 . Viborg
Telefon (06) 61 15 15

Autoopretning - mekanikerværksted
Al slags arbejde udføres - på alle
vognmærker. Hurtig og faglig

ANNI

Det nye mødested - for smarte piger

Nytorv 2 . Viborg
Telefon (06) 62 04 36

REKORD VASK - VAMMEN

Kører nu hver mandag over Møldrup og
Bjerregam. - Alt i moderne vask. -

Henter og bringer
Telefon (06) 69 02 44

LISSIE NIELSEN

Udlejning af duge, servietter og kitler

MENY

De bedste kvaliteter i kaffe, the og
kakao. - Bringer til Deres dør hver
14. dag.

Erik Glippingsvej 6 - 8800 Viborg
Tlf. (06) 62 43 80

Specialist i autoopretning

VIBORG AUTOOPRETNING

Gl. Århusvej 21 . Viborg . tlf. 62 80 88

Jeg anbefaler mig med alt indenfor
autoopretning med det nyeste og mo-
derne værktøj - ingen opgave er for
stor. - Venlig hilsen

Erik Jensen

Stedet, hvor man kommer igen

MESSING JENS

Sct. Mathiasgade 48 . Viborg
Tlf. (06) 62 02 73

Et godt madsted for den kræsne og
hvor venlig betjening hygger om Dem
- enten De skal spise eller bare
slappe af.

Skab hygge med nye møbler og
tæpper fra

Thinggades Møbelforretning

Dagligstuer - Reolvægge - Spisestuer -
Skriveborde - Kommoder til landsby-
priser. - Kig ind - ingen købetvang

Med venlig hilsen

Annelise og Arne Dalsgård
Viborg

Vore funktionærer handler i

MIKA-MARKED

Koldingvej - Falkevej - Viborg
Tlf. (06) 62 09 28

Alt i kolonial - konserves - vine -
tobaksvarer. - Stort udvalg i dybfrost -
Fersk kød - frugt - grøntsager -
blomster. - Husk: Mika-Marked har
tilbud, der er værd at gå efter.

Kun én håndværker - alt i ét

VIBO GLAS

Ålborgvej 125 . Viborg . (06) 62 82 44

Glarmester - Thermoglasfabrik
Lad os give Dem et uforbindende
tilbud på omskiftning af Deres gamle
ruder. Vi klarer alt - både træ og ruder.
Ring og få et godt tilbud

Kør ind til automekaniker

PER STOHLM CHRISTENSEN
Ærøvej 24 . Viborg . Tlf. (06) 62 85 25

1. kl.s reparationsværksted for alle
vognmærker - samvittighedsfuldt og
fagmæssigt arbejde

Vær sikkert kørende -
overlad trygt Deres vogn til os

VESTERMARKENS AUTO

Vestermarksvej 11 . Viborg
Tlf. 62 93 33

1. kl.s mekanisk arbejde udføres
faglig og hurtigt (ny indehaver)

Med venlig hilsen René Mikkelsen

Holstebro

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

v/ Søren Nielsen

Nørrebrogade 12-14 . Holstebro
Telefon (07) 42 47 02

Benzin . Olie . Smøring . Autotilbehør .
Automatisk bilvask . Husk vor velas-
sorterede kiosk . Cigaretter . Cerutter .
Pibetobak . Chokolade . Pastiller m.m.
Husk vi har længe åben

Ans

Bag den gode smag

KRÆMMERHUSET

Østre Langgade 3 . Ans . (06) 87 03 19

Alt i lækkert brød og kager - konfek-
ture - chokolade - dessertis

Vi har dejlig Merrild kaffe

Ørting

Kør ind til

GULF SERVICE

Horsensvej 121 - Ørting - (06) 55 41 31

Benzin . olie . smøring . mekanisk ar-
bejde . opretning af skader . rustarbej-
de . afdrejning af bremsetromler.

Med venlig hilsen
GRETHE OG ERLING LARSEN

BOGHJØRNET

Danmark Damplokomotiver

Danmarks Damplokomotiver

Af William Bay

344 sider, stort format (33x24 cm),

rigt illustreret, indbundet.

Pris 385,00

Herluf Andersens Forlag, København

Endelig kom den. Efter en forsinkel-
se på næsten 5 måneder lykkedes det
at få udsendt det længe ventede stor-
værk om Danmarks damplokomotiver,
som så mange jernbaneinteresserede
havde set hen til.

Det var ventetiden værd.

Yderligere korrektioner er det lyk-
kedes at få med, og bogen er ført up-
to-date i så høj grad, som det overho-
vedet har været muligt på det område,
der trods alt stadig sker aktivitet på.

Vi har tidligere her i bladet forhånds-
omtalt værket, og vi kan nu, efter at
have studeret det, glæde os over, at vi
ikke har overdrevet med hensyn til løf-
ter. De synes så godt som alle at være
indfriet.

Bogen er inddelt i 6 naturlige hoved-
afsnit, nemlig den jernbanehistoriske
tids baners lokomotiver ved statsba-
nerne på Sjælland, i Slesvig og på det
jysk-fynske område. Dernæst kommer
det store fjerde afsnit om DSB, en
epoke, der har sin begyndelse i 1892.
Femte afsnit er det også omfattende
kapitel, der hedder »Privatbanerne«, og
det sjette og sidste er det emne, der
gennem forfatterens øvrige bøger »går
igen«, industribanen Faxe Jernbane,
som dog også må regnes som hørende
med til temaet, som bogen omhandler,
nemlig lokomotiver ved baner, der har
haft offentlig trafik.

Derudover findes udførlige omtaler af
mere tekniske detaljer ved damploko-
motiver, farver, fordeling efter fabri-
kater, navngivning og meget mere.
Desuden har bogen en oversigt over
eksisterende damplokomotiver pr. 31.
december 1976, en oversigt, der tæller
84 maskiner. Desværre er denne over-
sigt allerede forældet, men dette er
forfatteren selvsagt uden skyld i.

En del af bogens store styrke ligger
så afgjort i det store og fremragende
illustrationsmateriale, forfatterens tre
medhjælpere Jan Koed, Jens Kofoed og
Erik Sevaldsen har medvirket til at
fremskaffe. 235 fotografier, næsten alle
ukendte for offentligheden, fremtræder
i store klare gengivelser på det smuk-
ke kunsttrykpapir, og naturligvis har
jernbanemuseets store samlinger med-

virket, men også mange private sam-
linger har bidraget, først og fremmest
naturligvis P. Thomassens, der synes
udtømmelig.

Når man vurderer et sådant stor-
værk, så kan man naturligvis ikke und-
gå at komme ind på de negative sider,
og skulle en enkelt her nævnes, så må
det være den, at man forfærdeligt sav-
ner de fra samme forfatters tidligere
privatbanebøger kendte afsluttende
skematiske oversigter over hele loko-
motivbestanden ,omfattende fabrika-
ter, fabriksnummer, årstal m. m. samt
lokomotivers skæbne. Alt dette skal nu
søges i de enkelte kapitler.

At man skal vænne sig til den i vore
tider så moderne kapitelinddeling med
samtlige former for talangivelser,
iblandet bogstaver, det kommer man
jo nok over, selvom det vel havde vær-
ret betydeligt lettere at nummerere fra
nummer 1 og fortløbende.

Disse småting ændrer dog ikke bru-
gen af de superlativer, som William
Bays store mammutværk med rette
fortjener at omtales med.

Og skulle samme forfatter, hvis viden
om jernbanetrækraft er meget stor,
med tiden få lyst til at lave et tilsva-
rende værk om motormateriellet ved
Danmarks Jernbaner, så er der ingen
tvivl om, at det vil kunne omtales med
samme sprog. Skal vi håbe på et så-
dant engang?

-tl-

Driftsmateriellet, bladsæt 9

Udgivet af Dansk Jernbanearkiv

Postboks 36, 4990 Sakskøbing

29 blade plus 14 rettelsesblade

Pris 35,00 kr.

Dette mammutværk kan nu supple-
res med endnu en række nye sider, om-
fattende en række forskellige Q-vogns-
typer fra QC til QFB samt litra Hks-x.
Desuden følger en del rettelsesblade til
tidligere udsendte sider, idet nye op-
lysninger er kommet til. Derved er vær-
ket blevet endnu mere detaljeret, og
de anførte oplysninger fortæller man-
ge interessante pudsigheder, som disse
godsvogne har »oplevet« gennem årene.

Jernbaner på Lolland-Falster og Bornholm

Af Niels Jensen

112 sider. Illustreret. Uindbundet

Pris kr. 37,95

Clausen Bøger, København 1977

Femte bind i serien »Clausens Jern-
banebibliotek« omhandler jernbaner-
ne på Lolland-Falster og Bornholm.
Disse øer har mest været præget af
privatbaneæraen, og der er da også

Kjellerup

Lad os tage besværet til Deres fester

»BON APPETIT«

Nørregade 8 . Kjellerup . tlf. 88 25 61

Lækkert smørrebrød - anretninger -
a la carte retter - til hverdag og til
fest. - Vi udbringer gerne hver dag
små lune retter og smørrebrød.

Åben mandag, tirsdag og onsdag 10-18
torsdag, fredag og lørdag 10-20

Med venlig hilsen
Nina, Sonja og Poul

Kysing

Lad turen gå til

KYSING GL. SKOLE

v/ landevejen ml. Norsminde og Rude

Kystvejen 259 - Telefon (06) 55 84 55

Dame- og børnetøj i fikse og smarte
ting til helt specielle lave priser .

Gaveartikler . Antikviteter

Åben hver dag fra kl. 10

Kig ind og se vort store udvalg

Hadsten

Vær velklædt og moderigtig i tøj fra

C - B DESIGN

Selling skole . Tåstrupvej 44 . Hadsten
Tlf. (06) 98 07 21

Direkte salg til forbruger fra fabrik.
Vi er specialister i skindtøj - Vi syr til
Dem til samme pris - Venlig og hjælp-
som betjening - Kig ind, vi hjælper
Dem gerne med råd og vejledning

Hovedgaard

Tag noget lækkert med hjem
eller spis det her

GRILLHYTTEN

Horsensvej 29 . Hovedgaard

Tlf. (06) 66 16 88

Alt i grill-varme frikadeller - pariser
toast m. m. Det er os med de store
kyllinger. - Venlig hilsen
Erik Møller

To fiskere sad ved søens stille bred.
Pludselig siger den ene irriteret:

- Nu er det anden gang i eftermid-
dag, du flytter den fod. Sig mig en-
gang: fisker vi, eller danser vi foxtrot?

gjort meget ud af netop privatbanerne i denne bog. Dette, koordineret med såvel gamle som nye fotografier, adskillige ikke set på tryk før, gør, at forfatteren her har haft mulighed for at skildre perioden fra den første danske privatbanes åbning i 1869 til en af de sidstes indvielse i 1926, netop glansperioden for vor privatbanehistorie.

Heldigvis er jernbanebibliotekets bøger ikke nummererede, thi der synes ikke at være meget system i udgivelsen af de enkelte bind. Fjerde bind omhandlede landets nordvestlige hjørne, og dette bind det diamentralt modsatte, det sydøstlige. Men dette gør heller ikke noget, blot forfatteren kan holde styr på »sine baner«. Hver bog kan med fornøjelse og udbytte læses hver for sig.

»Jernbaner på Lolland-Falster og Bornholm« er et interessant kapitel i dansk jernbanehistorie. Niels Jensen har på relativt få sider skildret denne, og der er ingen tvivl om, at bogen vil blive en bestseller, ligesom de øvrige af samme forfatter er blevet det.

Smalsporede industrimotorlok, 3 del Sjælland, Lolland-Falster, Bornholm
Udgivet af Peter Andersens Forlag, Charlotteager 38, 1. th., 2640 Hedehusene.

Heftet, 68 sider, illustreret, kr. 26,-

Tredie del af fortegnelsen over de smalsporede industrimotorlokomotiver omfatter, som titlen siger, øerne øst for Storebælt. Men hvad der ikke fremgår af titlen er, at der også er medtaget motormateriel ved industribaner på såvel Grønland samt Island. Og om sidstnævnte haves ret fyldestgørende oplysninger.

Derudover må det atter engang konstateres, at forfatterens arkiv m. h. t. informationer synes ret righoldigt. Bøger, om hvis eksistens ikke mange har kendskab, omtales her med de mere eller mindre fyldestgørende oplysninger, det er muligt at opdrive. Desværre findes kun et meget minimalt antal tilbage i levende live, og for fleres vedkommende truer nedlæggelsen også dem.

Bogen er et oplæg til videre forskning, og den er også en ganske udmærket »parlør«, »rejseledsager«, eller hvad man agter at kalde den, når man begiver sig ud i landskabet for at kigge på, hvad der er tilbage af de engang så talrige industribaner.

Iøvrigt oplyses det, at en fjerde del, omhandlende smalsporede entreprenørlokomotiver, er under udarbejdelse.

—tl—

GYLDENDAL

Traneserien

Leif Panduro

Amatørene

240 sider, kr. 14,75.

Thomas Simonsen er en fjern og lidt væg midaldrende ingeniør, der bor alene i et stort hus nord for København. Det er en kort periode i hans liv romanen drejer sig om. Fra et kort ægteskab i hans ungdom dukker realiteterne frem i form af en søn, der foruden at være en smuk ung mand, også er en asocial borger i samfundet – en type, der er diamentral modsætning til hans biologiske far.

Om disse to personer centrerer handlingen, og på vanlig panduromaner får vi periferisk kendskab til andre akademikere – ingeniører – advokater – læger og diplomater, samt et gensyn med en ungdomskærlighed, som Thomas aldrig har glemt.

Thomas Simonsen og sønnen, David, når aldrig rigtig at fænge. Thomas' hjertetilfælde, virksomhedens lukning, Davids revolutionære livsform, Thomas' rejse til Paris og hans konfrontation med en eller anden form for industri-spionage, er ingredienserne i handlingens opbygning.

En dramatisk afslutning på romanen føles mærkelig uvedkommende. Thomas Simonsen har været budt indenfor i vort hjem. Det føltes ikke som noget større savn, at han forlod det igen.

v.j.

Dampflokomotiven 1956–1976

196 sider, ill.

Eisenbahn-Kurier, Postfach 5560,

D-7800 Freiburg im Breisgau.

DM 39,00.

Stort format, helsides fotos af damploko ved Deutsche Bundesbahn, de sidste store lokos til at køre i Tyskland, deres dage er snart talte, når ses bort fra reservister. Det er derfor historisk materiale, vi præsenteres for, og bogen vil være til stadig glæde med de mange gode illustrationer, og med fotografens fantasi med hensyn til nye fotovinkler.

The National Parks of the Northwest

Stort format, 184 sider, ill.

Superior, 708 6th Ave N, Seattle,

Wash, USA. \$ 27,50.

Her kommer der ingen baner, men til gengæld turister. Det er nemlig de mest bjergrige og dejlige landskaber, USA kan byde på, vist i mange farve- og sort-hvide fotos. Det er utroligt, at så megen vildskab og skønhed kan være så let tilgængeligt, som tilfældet er i USA, og landet er næsten forbilledlig med sine beskyttelser af natur. jas.

Humørspalten

En indianer var med sin squaw taget ind på et hotel i New York. Han var tørstig og sendte konen ud efter vand. Hun kom med vandet.

Lidt efter var han tørstig igen, men denne gang kom konen tilbage og sagde, at der ikke var mere vand at få.

– Hvorfor ikke? spurgte indianeren.

– Hvide mand sidder på brønden, svarede konen.

★

Og så var der manden, der lå mage-ligt udstrakt på sofaen og sagde til konen: – Om et øjeblik skal jeg nok tænke på at grave haven. Lige i øjeblikket tænker jeg på at male garagen.

★

De nygifte skulle på bryllupsrejse og den skulle foregå ombord på en luksusliner. Hendes største bekymring var imidlertid, at hun skulle blive søsyg.

– Det skal du ikke tænke på, skat, sagde han. – Det ordner vi med kærlighed.

– Ja, svarede hun lidt beklemmt, – men det var nu også hjemrejsen, jeg tænkte på.

★

Sognets præst var på besøg hos Maren, der nylig var blevet enke. Hun var ikke nem at komme ind på livet af. Præsten fik naturligvis kaffe, men Maren sad tvær og tillukket ved bordet. Præsten mente, det var af sorg over den afdøde og begyndte at sige en hel masse pænt om Jens, som den bort-gangne hed. Der var næsten ikke den gode egenskab, som præsten ikke fik ham udstyret med. Da han ikke kunne finde på mere pænt, var han tavs et øjeblik, og så sagde Maren:

– Jae, det ka godt vær, men A ku no ett lie ham.

★

Det skete i det vilde vesten. En barsk udseende mand kom ind i en butik og sagde:

– Jeg vil gerne se på en revolver.

– Så gerne, stor eller lille ?

– Den skal være til seks personer.

Skive

Gå ikke forgæves – gå heller til
MISTER

Boysen . Adelgade 7 . Skive
Telefon (07) 52 05 27

Smarte og moderigtige habitter til mænd i alle aldre og størrelser. Kvalitetstøj til rimelige priser. Kig ind og få en tøjsnak uden købetvang.

Bag den gode smag

FÆLLESBAGERIET

Vestergade – Skive – Tlf. (07) 52 01 96

Alt i lækkert brød og kager

Bestillinger på alt slags brød modtages

Tag noget lækkert med hjem fra

SPECIAL SMØRREBRØD

Vestergade 7 – Skive – (07) 52 16 82

Altid lækkert frisksmurt smørrebrød – lune frikadeller – det er os med de lækre grill-kyllinger

Åben mandag, tirsdag, onsdag 10–19
torsdag, fredag, lørdag 10–20
søndag lukket

Med venlig hilsen B. SØRENSEN

Gå til fagmanden

KNUD BACH

Radio- og TV-butikken

Brogården – Brogårdsgade – Skive

Tlf. 52 10 50, efter lukketid 53 71 07

Reparationer af fjernsyn, båndoptagere, radioer m.m.

Vi kommer overalt i Skive, Salling og Fjends

Ingen opgave er for stor

Kvalitetsarbejde udføres

TØMRERMESTER VERNER FINK

Værksted: Brårupvej 14 . Skive

Privat: Norgårdsvej 40A

Tlf. (07) 52 63 39

Alt indenfor tømrer- og snedkerarbejde udføres – nyt samt reparationer – alt til rimelige priser.

Statens folk handler i

Skives Cykel- og Knallertservice

v/ Paul Kröjer

Frederiksgade 14 . Skive

Tlf. (07) 52 18 79

Førende mærker i knallerter og cykler

KØB SONY HOS

Salg og reparationer

Frederiksgade 26 . Skive . (07) 52 18 62

Store og små skader

AUTOOPRETNING

Buler – skrammer – rust – vi klarer det hurtigt og samvittighedsfuldt

Pladesmed PAUL PEDERSEN

Brårupvej 30 A . Skive

Tlf. (07) 52 65 65

Herning

Kør ind til

TEXACO SERVICE

Sjællandsgade 73-77 . Herning

Tlf. (07) 12 96 90

Benzin – betjening og selvbetjening
Olieskift og smøring. – Husk vor moderne vaskemaskine med fem programmer. – Åben hverdag 7–22, søn- og helligdage 8–22. – Med venlig hilsen Gretha og Henning Sandgård

Kør til fagmanden

AUTO- & PLADEVÆRKSTED

v/ Bent Christensen

Dæmningen 21 . Herning . (07) 22 28 38

1. kl.s reparationsværksted på alle vognmærker – Mange års erfaring på Austin- og Morris-biler – Reel behandl.

Jyllands største specialforretning i autotilbehør

JARI AUTO

Vestergade 25 . Herning

Tlf. 12 28 06 : 12 29 77

Alt i overtræk – lys – sikkerhed – værktøj – olie – musik – vi har det hele

Ringkøbing

Kør ind til

GULF SERVICENTER

Herningvej 49 . Ringkøbing

tlf. (07) 32 04 40

Benzin – olie – Smøring – Fuldautomatisk bilvask – Dækservice – Nærbutik
Åben mandag–fredag kl. 7–22
lørdag–søndag kl. 8–22

Kør ind til

ESSO SERVICENTER

Herningvej 24 . Ringkøbing

tlf. (07) 32 06 44

Benzin – Olie – Vask – Smøring
Quick-service – Autotilbehør
Hurtig og venlig betjening hjælper
Dem gerne. – Husk vor kiosk

Gælder det legetøj – gå i

LEGETØJSBAZAREN

Nygade 24 . Ringkøbing . (07) 32 08 06

Stort udvalg i legetøj i alle prislag – også pædagogiske.

Altid til tjeneste med råd
Norma Jochumsen

Vore funktionærer handler i

LÆDERVAREHJØRNET

v/ Rita Telling

Algade 5 . Ringkøbing . (07) 32 10 02

Stort udvalg i tasker til alle formål

Gå til fagmanden, når det gælder lædervarer

Stedet hvor man kommer igen – besøg Hotel

»MORTEN P.«

samt restaurant »SORTE LOUIS«

V. Strandgade . Ringkøbing

tlf. (07) 32 01 93

Mad for gourmeter – nyd den i vor lukkede gårdhave – eller vore hyggelige lokaler.

Herning

Få mest for pengene – gå til

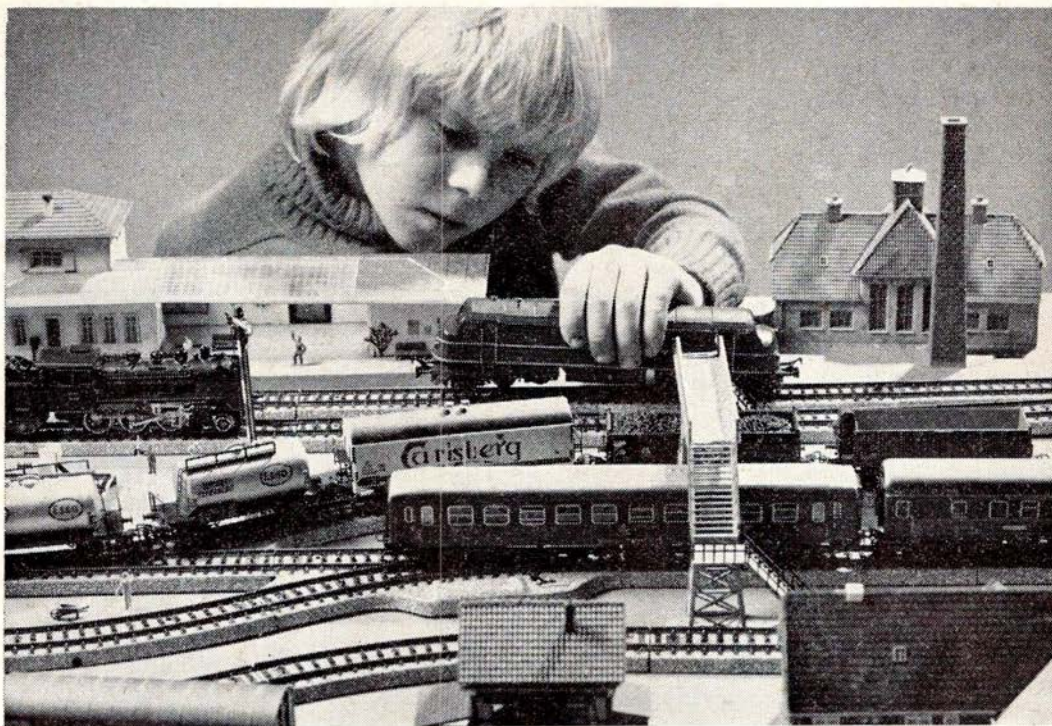
»DAKO« KØBMANDEN

Gl. Landevej 122 . Herning

Tlf. (07) 12 21 22

Alt i kolonial – konserves – vine – tobaksvarer – Stort udvalg i dybfrost
Husk vi har altid et godt tilbud.

Med venlig hilsen »Dako« købmanden
v/ Kaja og Arne Frahm

Effektive sikringsanlæg skiller virkelighed fra leg...

Det er fascinerende at lege med modeljernbane, at styre tog gennem sporskifter og stationer – det kan mange fædre tale med om. Ryger der et lokomotiv af sporet, er ulykken ikke så stor – det kommer op at stå igen og kører videre. Hos mange har en sådan situation fremkaldt den tanke, at det er en ansvarsfuld og kompliceret opgave, at sikre virkelighedens togtrafik – ikke mindst nu hvor den kollektive trafik står for at skulle udbygges og intensiveres.

DSI er eksperter på dette område og har et betydeligt erfaringsgrundlag, hvorpå nye sikringsystemer udvikles.

Det er trygt at rejse med DSB, og DSI er med til at bringe tog og rejsende sikkert frem.

DANSK SIGNAL INDUSTRI A/S

STAMHOLMEN 175 DK-2650 HVIDOVRE

Kommandoposten,
Københavns Hovedbanegård

